33900/B

SCHEDIASMA
DE
PARREIRA BRAVA,

Novo Americano aliisque recentioribus
Calculi remediis;

ILLVSTRI ACADEMIAE
LEOPOLDINO-IMPERIALIS
NATVR. CVRIOS.

PRAESIDI

DN. D. LVCAE SCHRÖCKIO
ARCHIATR. CAESAR.

dicatum

a

MICHAELE FRIDERICO LOCHNERO, D.
Archiatr. Cæſar.

Editio ſecunda auctior.

Norimbergæ,
Apud Petrum Conradum Monath,
CIↃ IↃCC XIX.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ILLVSTRIS CELSE.

INgratiſſimus merito eſſem, ſi prorſus inſignia Tua in me merita, ſilentii peplo involverem. Poſtquam enim Tibi, VIR SVMME, placuit, poſt obitum B. Hermetis noſtri, (cujus Animulæ nunc cœli incolæ æternum bene, corpori vero tot ærumnis, tot calamitatibus defatigato, terra levis ſit:) de novo Ephemeridum Directore, cui in colligendis, & publicæ luci exponendis obſervationibus Academiæ noſtræ, cura committi poſſit, agitare conſilia; Illuſtris Thomaſius noſter,

- - Delicium, quod maximus ardet Apollo,
Pectus quod Charites, quod Muſas continet omnes,

mei mentionem injecit, Tuique favoris pararium ſe præbuit; atque ita factum eſt, ut me immerentem plane, & hac de re ne cogitantem quidem, Adjunctorum Academiæ numero inſerere, munusque, quod Thomaſius noſter Amicorum mellitiſſimus jam dudum meruit, mihi conferre volueris. Neque hic adhuc Tuus favor ſubſtitit: cum enim Ephemeridum Academicarum Centuriis novis, utinam ex Tuo & Academiæ voto excudendis, lubens volensque opem commodaſſem & operam, in curarum me adſciſcere conſortium, tandemque Directoris munere, ſupra meritorum ſortem me beare, & tot favoris ac benevolentiæ documentis, quibus pene ſuccumbo, cumulare dignatus es. Tantum enim abeſt, ut dignitates

illas, quas plena manu liberalitas & affectus Tuus mihi admetitur & confert, promeruerim unquam, unquam ſperarim, ut potius me plane indignum æſtimarim: humeros certe operi, tenuitatis meæ probe conſcius, ſubtraxiſſem & digniori ceſſiſſem, ni in conſummatiſſimum Tuum judicium & prolixam liberalitatem peccare, atque labores Academicos mihi collatos ſubterfugere voluiſſe viderer. Suſcipio igitur, VIR EXCELLENTISSIME, molem negotii, cui me deſtinaſti, ſumma alacritate, cum nil ardentius optem, quam ut operam, diligentiam, nervos viresque omnes emolumentis Academiæ promovendis impendere, ſemperque Tua juſſa capeſſere poſſim; utque publicum gratiſſimæ erga Te, VIR SVMME, exſtaret mentis τεκμήριον, hoc de Parreira brava levidenſe Schediaſma offero, & Tuo inſcribere Nomini Tutelæque audeo;

virtutum tuarum tam perenne, quam affectus cultusque mei ſincerum monumentum. Equidem ſi fata ſuſceptis laboribus adſpiraſſent, Myrmecologiam meam, cujus ſynopſin dudum Dec. II. Ann. VIII. exhibui, quæque jam per XX. & plures annos in ſcriniis latet præli carceres expectans, deprompſiſſem: cum vero calamitoſiſſimis hiſce temporibus, ſumptibus & impenſis parcant Bibliopolæ, ſpes omnis de edenda Myrmecologia, in ſpongiam forte incubitura, irrita eſt facta. Hanc igitur opellam, ad averruncandum ingrati animi crimen, elegantiori deſtitutus argumento, interim offerendam cenſui, probe licet agnoſcam, hanc nitore illo & elegantia deſtitui, quam Academiæ noſtræ leges deſiderant, ingeniumque Tuum cultiſſimum expoſcit; quis enim comti quid, quis exaſciati & limati, quis id, quod deroſos ſapiat ungues, a me expectet,

pectet, cum omnibus, qui me norunt, notum, totam diem, noctisque ſæpius bonam partem, catenatis praxeos ſollicitudinibus deſtinatam eſſe, ut fœtus hic luci expoſitus inter ejulatus dolentium, inter ſuſpiria ægrotantium, inter lacrymas adſtantium adoleverit. Scribendi autem hoc negotium eo tantum fine ſuſcepi, partim, ut Tibi, PRAESES VENERANDE, Academiæque noſtræ ſplendidiſſimæ conſtaret, deficientibus licet viribus, voluntatem tamen promtiſſimam in negotioſiſſimo otio inſerviendi non deeſſe; partim ut novo hoc munere auctus, lemmatis Academici probe memor, pluribus Dn. Collegis plane otioſis, debili licet lumine, præmonſtrarem viam, cotisque vice fungerer,

- - - - - acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipſa ſecandi.

Vale, STATOR Academiæ noſtræ, qui ſi juſta ſalutiferæ Arti ſuppeterent pretia, debitusque haberetur honos, a Vindeliciis tuis, & tota Germania illud promeruiſſes, quod Græcia olim decrevit Hippocrati, Darius Democedi, Ptolemæus Eriſiſtrato, Auguſtus Antonio Muſæ, Claudius Aruntio, &, ut noſtris ſeculis ſim propior, Verona ſuo Syphilidis debellatori Fracaſtorio. Te, Ἄνδρα πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων, Numen Opt. Max. ſervet, cui pro Tua ſalute Academia noſtra mecum vota nuncupat. Vale iterum iterumque

O! & Præſidium & dulce Decus

noſtrum, & favere perge

Tuo

Norimb. ipſis Cal. Februar.
Anno 1712.

PERIANDRO.

ANni aliquot jam elapſi ſunt, cum Chiliarcha ex Anglorum gente, colico dolore excruciatus, meam ſollicitaſſet opem, non ſine doloris acutiſſimi promtiſſimo levamine, quem alias diro huic malo obnoxius, per plurimos dies ſenſerat. Priſtinæ ſanitati reſtitutus, cum in lumborum regione idea doloris haud adeo acuti supereſſet, illumque calculi judicarem ſobolem, & huic quoque hoſti pellendo deſtinarem remedia, ille ad nutum hactenus obſequioſus ſumere renuit, & remedium ſic ſatis generoſum ad omnia Calculi Renum & Veſicæ mala averruncanda in promtu ſibi ipſi jam eſſe regerit. Me inſtante & urgente, tandem inquit:

Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi,

in hac, quam mihi ſimul exhibebat, radice, auribusque meis tunc temporis barbarum nomen adjiciens, Parreiram bravam *vocabat. Omnibus, quotquot novum hoc Pharmaci genus monſtrabam, & nomen plane ignotum erat & radicis efficacia. Menti obverſabatur illud Arati:*

Πάντα γὰρ οὔπω
ἐκ Διὸς ἄνθρωποι γινώσκομεν, ἀλλ᾽ ἔτι πολλὰ
κέκρυπται. Τῶν αἴκ᾽ ἐθέλῃ ϗ ἐσαυτίκα δώσει
Ζεύς.

Omnia nondum
Ex Jove mortales cognoſcimus, occulit ille
Plurima, dum lubitum fuerit, quæ tradet.

 Domum

Domum redux excuſſi fere omnes, quos in meo librario penu habui, Hiſtoriæ naturalis loculos; ſed opem omnem & operam perdidiſſe rebar, cum altum hac de radice ubique eſſet ſilentium. Mancam & mutilam materiæ medicæ notitiam ſic expertus, nullam judicavi Artis cognitionem jucundiorem, quam rerum naturalium ex Indiis aliisque orbis olim incogniti partibus allatarum, ulteriorem diſquiſitionem, qua ſine æſtu, ſine ſudore, ſine mora venari licet tot abditiſſima miracula,

& ire per omnes
Terrasque tractusque maris cœlumque profundum,

& perſpicue ex iſtis elicere, quod DEVS ſit, & quam immenſa ejus Bonitas, tot ac tanta hominibus exhibendo naturæ bona ac dotes. Certe ut militis nomen non meretur, quem quid arma ſint, aut quomodo tractanda, latet; ſic nec Medici nomine dignum reor, exacta luxuriantis quotidie materiæ medicæ deſtitutum notitia.

Tandem cum pene deſperarem, Dn. Pometus in Libr. Gallice inſcripto : L'Hiſtoire generale des drogues Libr. II. chap. XIV. p. 69. Radicis hujus deſcriptionem, Inventores, exhibendi modum, pretium, Iconem, aliaque exhibuit : Cui vero plantarum ordini hæc Parreira brava foret accenſenda, luculam accendit exiguam & plane fatuam. Cum enim Parreiram bravam, vitem ſignificare ſylveſtrem pronuntiaret, quicquid de vite ſylveſtri a Botanicis annotatum, examini ſubjectum eſt. Subiit mentem recordatio uvæ Tamineæ Plinii, *quam in Braſilia quoque repertu dari Cl. Bontius in Hiſtor. Medic. & Natur. Ind. Oriental. Libr. IV. cap. XVII. affirmat, quæ eadem eſſe videtur ac* cevalchichitique Hernandis, *vel* vides de la Isla Eſpannola Lop. de Gomare; *ſed reperi hic, quod pueri in faba. Sic quoque cum Labruſca virginiana Muntingii, vite vinifera fol. incano ſubtus, fructu variegato Commelini aliisque, quæ claſſi vitium ſylveſtrium inſeruntur, res ceſſit, ut nil plane ſolatii, pro radice Parreira, hiſce ex fructibus obtinuerim.*

Cum præterea laudatus jam Pometus Mexicani ſoli alumnam hanc plantam prodidiſſet, Mexicanan illam plantarum, Animalium & mi-

neralium

neralium Hiſtoriam a Franciſco Hernandez in Indiis compilatam, dein a Nardo Antonio Reccho in volumen digeſtam, denique a Joh. Terentio, Joh. Fabro, & Fabio Columna (proh! quantis in Hiſtoria naturali illuſtranda luminibus) notis & additionibus illuſtratam Romæque Ann. 1651. in Fol. impreſſam, oraculi loco futuram confiſus, avide totam percurro. Invenio quidem ſylveſtrem vitem ceval chicaltic *Libr. IV. c. 39. p. m. 128. cujus tamen deſcriptio ad nil minus, quam Radicem Parreiram bravam quadrat; nec* cocozmatl *ſive* luteum Tamatli, *urinaria mirabilis dicta, cum noſtra radice quoad plantæ ſtructuram & partes externas comparari poterit, licet quoad efficaciam, in affectibus quoque calculoſis, Renumque & Veſicæ morbis laudem promereatur, cum urinam mire evocet, arenas & pituitoſa excrementa pellat, atque quicquid urinarios meatus obſtruit, expurget & trahat: quod exemplo Epiſcopi Cordubenſis, quem Mantuæ Carpentariæ graviſſima urinæ ſuppreſſione affectum, hoc remedio veluti per miraculum liberatum ajunt, illuſtratur. Sic irrito labore hac Mexicana Hiſtoria perluſtrata, nec volam inveni, nec veſtigium, quo animus ſciendi hac in re cupidus ſatiari potuerit, quod in Johan. Euſeb. Nierenbergii quoque Hiſtoria naturali, Mexicanas Plantas comprehendente, contigit.*

Id quod Mexicana vero negaverat, Braſilienſis tamen naturalis Hiſtoria exhibuit. Conſului primo Iter Braſilienſe Neuhofii, in quo plurima naturæ κειμήλια *reperiunda, quæ fruſtra alibi quæſiveris, ab aliis plane intacta & intermiſſa. Ex illo illuſtris Rajus ſtupendis operibus Willugbejanis nonnulla intulit, ſed maxime dolendum eſt, hunc naturæ theſaurum ob linguæ, in qua ſcriptus eſt, apud nos ignorantiam, & Bibliopolarum incuriam, linguæ hujus libros nobis invidentem, in librariis Tabernis non proſtare. Prodiit autem hoc ſub titulo: Joh. Nieuhofs gedenkvveerdige Zee en Land-Reiſe &c. beneffens een bondige Beſchryving van gantſch Neerlands Braſil, zo van Landſchappen, Steden, Dieren, Gevvaſſen, als draghten Zeden en Godsdienſt des Invvonders &c. verçiert met verſcheide afbeeldingen, na t' leven aldaar getekent Amſterd. 1682. in Fol. Licet opu-*

 lentum

lentum hoc quoque Braſilienſis Hiſtoriæ naturalis Promtuarium non ex voto illud, quod de Radice Parreira brava quæſieram, ſed herbam de Cobra tantum p. 205. ſuppeditarit; ad Piſonis tamen & Marggravii volumina ablegabat, & Plantam Luſitanice dictam Erva de noſſa Senhora *exhibens, digito quaſi monſtrabat viam ad Caapebam, radicis hujus veram nutriculam; ceu ex ſequentibus lineolis, ulteriori & uberiori Plantæ hujus & radicis examini deſtinatis, palam fiet. Molimur equidem in illuſtranda novi hujus Medicaminis Hiſtoria, opus partim inviſum, cum auribus jam obverſetur illud, quod Alexis apud Athenæum ſuggerit:*

Ἐρῶμεν ἀλλοτρίων, παρορῶμεν συγγενές.

Aliena amamus, proximum contemnimus,

partim haud quidem arduum, plurimis tamen difficultatibus, cum paucos præeuntes habeamus, involutum; nihilominus, uti ſpero, utile non ſolum, ob ſolatium in renum & veſicæ morbis affectos redundans, ſed & jucundum, maxime cum neceſſitas urgeat, ut, quo durius & ſerius hoc morbi genus eſt, mecum

Acrius omnes
Incumbant generis lapſi ſarcire ruinas.

PAR-

PARREIRAE BRAVAE
PATRIA ET NOMEN.

P*Atriam* Parreiræ ſi noſſe cupis, terrarum partem illam nomino, quo

Primus in ignotum penetravit Americus orbem,
Inventamque ſuo terram de nomine dixit,

præcipue vero Provinciam occidui hujus orbis nobiliſſimam pene, aſt ſimul crudeliſſimam, Braſiliam puto, ubi

Alios hominum mores miramur & urbes,
Corporaque humanis fœde diſtenta medullis,
Infamesque dapes, & qualia fercula fratri
Coxit & immanes Atreus detruſit in artus.
Hic belli laus ſumma viris, in viſcera victos
Condere, & inviſos diſcerpere dentibus hoſtes,
Ne toti noceant, vel ab ipſa morte reſurgant.

Radicis noſtræ Planta, ſecundum Piſonem & Marggravium, hujus regionis alumna, nec ſolo ſemper pingui fertilique gaudet, ſed arenoſo ſæpius, inculto, imo frutetis, ut ex Plinii eloquio, *ne ſylva quidem, horridiorque naturæ facies medicina careat, ſacra illa parente, rerum omnium nuſquam non remedia diſponente, homini ut Medicina etiam fieret ſolitudo ipſa.* Vocatur lingua Braſilienſi vernacula CAAPEBA, de cujus vocis Etymo plura & certiora proferrem, ſi Pegneſi accola, Braſilienſem fluvium Maranhaon deguſtaſſem. Terminationem *peba* huic linguæ maxime familiarem eſſe, plurima probant verba, e.g. *Accorapeba* piſcis, *Boipeba* ſerpens, *Jajarapeba* vipera, *Carapopeba* lacertulus; in regno vegetabili adhuc plura occurrunt: *Ivapeba* frutex,

tex, *Jurapeba*, *Mandupeba*, *Mandiipeba*, *Vrupeba*, *Vipeba* aliaque. Noli frontem hic corrugare, Lector; extra Latium & Græciam ſumus. Non ſolis veteris orbis populis conceſſum voces condere, etiam penes Americanos eſt vis & norma ad placitum ſua efferendi; liceat Barlæi feſtiva verba, quæ in Hiſtor. rer. geſtar. Com. Mauritii in Braſilia habet, hac in re facere noſtra.

An vero vocabulum *Caapebà* cum accentu in ultima, ſive *Caapéba* in penultima ſit pronuntiandum, latet. Πολυμαθέστατος certe Hadr. Relandus in Diſſert. Miſcell. P. III. Diſſ. XII. de Lingu. Americ. p. m. 179. ex Grammat. Ling. Braſilic. Joſeph. de Anchieta notat, *verba Braſilianorum maximam partem accentum habere in ultima.* Addo ex Clar. Marggravii Hiſtor. Braſilienſ. Libr. VIII. c. 8. p. m. 275. *Quæ deſinunt in* a, *partim habent gravem in ultima, & notantur eodem accentu, partim in penultima, & notantur acuto.*

Regnum illud ditiſſimum Mexicanum

> *(Cum nusquam terrarum opulentia tanta,*
> *Vt peregrinari reliquis videatur in oris,*
> *Heic fixiſſe ſtatam Regina Pecunia ſedem)*

inter reliquas naturæ gazas hanc quoque radicem Braſilienſi præſtantiorem, promere, Pometus teſtis eſt dans l' Hiſtoire generale des Drogues l. c. Si vero ex me nomen verum quis quærat, plane in ancipiti hærens, nil determinare audeo. Plurima certe cum planta volubili diuretica, ſive *Itzac caonene pilli* Nardi Anton. Recchi in rer. Medic. Nov. Hiſpan. Hiſt. Libr. IV. c. 24. p. 119. habet communia, in multis tamen diſcrepat; eandem plane ſcenam in Herba *Tlallantlacoa cuit la pilli* Libr. VIII. cap. 34. invenies, de quibus in ſequentibus plura. Cum igitur tot difficultatibus res ſit immerſa, neceſſe eſt, ut veteri me, circa denominationem veræ Plantæ Mexicanæ, Radicis Parreiræ bravæ parentis, expediam formula, οὐ καταλαμβάνω, οὐχ ὁρίζω.

Nec

Nec Virginia quoque Anglicæ coloniæ multitudine, copia rerum naturalium, ſoli ubertate, omniumque ad victum & amictum neceſſariorum frequentia, feliciſſima Provincia, hac deſtitueretur radice, ſi convolvulus Mexicanus Cl. Banniſteri & excell. Plukenetii cum Caapeba Braſilienſi in una eademque claſſe foret, & forte Cipo de Cobra radix erit, la Racine du ſerpent à ſonette dicta, quam ceu veram contra ſerpentis hujus morſus panaceam deſcribit, illique easdem, quas Cipo de Cobra, virtutes attribuit, novus Virginiæ Encomiaſtes in Libello Gallice inſcripto: *L'Hiſtoire de la Virginie &c. par un Autheur natif & habitant du Pais.* Amſterdam 1708.

Hiſpani & Luſitani Mexicanæ & Braſilienſis Provinciæ Domini, jugum incolis, & rebus nova imponentes nomina, hanc radicem *Parreiram bravam* dixerunt. *Parra* enim in Hiſpanica lingua *vitem* denotat, hinc *Parra depatio de caſa*, vitis compluviata, ſecundum Aelium Nebriſſenſem, Interpretem Regium in Dictionario Hiſpanico. Sic apud Botanicorum Coryphæum, Hans Sloane, in Catalog. Plantar. Inſul. Jamaic. occurrunt, *Parras ſalvajes Ovied.* Item *Parras ſylveſtres deſta nueva Eſpanna, que Ilman dehualchichiltic o Totoloctli Xim*: Item *parrales como los de Caſtilla de Juan Gonzales de Mendoza*; quæ denominationes omnes vocem *Parra* agnoſcunt matrem, æque ac *Parreira brava*; quam terminatio *era* vel *eira* Luſitanicam prodit: Sic *Erva Cidreira* planta vocatur, quæ citri odorem æmulatur, vid. Piſo Hiſtor. natur. Braſil. Libr. IV. c. 57. p. m. 242. *Viſqueira* herba, quæ viſcoſitate manibus & veſtibus adhæreat; Idem de Facult. ſimpl. Lib. IV. c. 72. p. m. 105. Cauſam & rationem, cur vitem ſylveſtrem dixerint & Hiſpani & Luſitani, ex Pometo ſæpius laudato hauries: *Quelques Perſonnes m'ont aſſuré, que cette raçine eſtant dans terre pouſſoit des branches charges de feuilles tout à fait ſemblables à la vigne, qui rempent le long des murailles, ou des arbres. C'eſt pour ce ſujet que les Pourtugais, qui ont apportée de Mexique, luy ont donné le nom de* Parreira brava, *qui ſignifie*

en François vigne ſauvage ou batarde. Latio donata hæc verba, hunc ſenſum exhibent : A nonnullis certior factus ſum, hanc radicem terræ commiſſam, & germina & folia protrudere, vitibus, muris & arboribus affixis, perquam ſimilia. Hanc ob rationem Luſitani, qui primitus eam Mexicano ſolo extulerunt, nomen Parreiræ bravæ impoſuerunt, quod vitem ſylveſtrem vel ſpuriam denotat.

Ad vocem *Brava* devolvimur. Feroces in lingua Italica *bravi* nominantur, & quia effrenes cicuribus ferociores ſunt, ideo Hiſpani Animal indomitum, nondum manſuefactum Taurum, Equum, Leonem, & id genus alia, *bravo* appellant, ſecundum Celeberr. Octav. Ferrar. Orig. lingv. Ital. p. 64. 65. Adjungit eruditiſſ. Menagius nell' origini della lingua Italiana, in lingua Italica vocari *vache brave*, iſtas vaccas, quæ licet ſint domi natæ, ſemper tamen in ſylvis diebus noctibusque permanent, nunquam ad ſtabula, priusquam hyems ingruit, redeuntes, quod in Alpibus quoque Helveticis fieri ſolet. Hæc denominatio a brutis animantibus deinde ad plantas ſponte naſcentes ſive ſylveſtres derivata : ſic *Nana brava* dicitur Ananas ſylveſtris apud Marggrav. Hiſt. Plantar. Braſil. Libr. I. cap. 16. p. 33. *Tujoba brava & Mangara brava* Piſon. Hiſtor. Braſil. Edit. prim. p. 95.

Mr. Froger *dans la Relation du voyage aux cotes d' Afrique*, noſtram radicem vocat *Para-ayra-brava:* ſed nihil moror iſtam nominis deformationem, quam forte Etymologiæ produxit ignorantia.

Lucidiſſimum quondam Academiæ noſtræ Leopoldinæ N. C. ſidus, Excellentiſſ. Menzelius, in eruditiſſimo opere, quod nomen gerit : Πίναξ βοτανώνυμος πολύγλωττος καθολικός, ſive Index nominum plantarum univerſalis, ad vocem Caapeba addit *Perexil do mar* Theatr. Braſil. inſimulque Marggravium p. 14. citat, qui Plantæ Perexil l. c. quidem ſub imagine crythmi marini non ſpinoſi mentionem injecit, de Caapeba autem, quam p. 25. Lib. I. c. 13. deſcribit, ne gry quidem addit, id quod a Piſone

Piſone quoque factum p. 243. Edit. ſec. Hæret hic aqua, nec video, quomodo plantæ nimium quantum diſtantes conjungendæ, niſi nomen forte Caaponga, quæ Perexil do mar denotat, cum Caapeba confuſum. Vid. Piſon. Edit. 2. p. 243. Poſſet tamen rem omnem de planta Caapeba & Caaponga ſive Perexil do mar dirimere, & extra controverſiam ponere, abſconditus hactenus naturæ Theſaurus in Bibliotheca Potentiſſimi Boruſſorum Regis ἀνέκδοτος deliteſcens; Theatrum rerum naturalium Braſiliæ, earum nempe, quas Cl. Piſo & Marggravius nondum ediderunt. Juſſu illa Principis Mauritii Naſſovienſis in Braſilia coloribus oleagineis in Chart. maj. ad viva exemplaria ſunt depicta, & ab Excell. Menzelio juxta ordinem Piſonis & Marggravii diſpoſita, IV. Voluminibus incluſa, quorum primum continet imagines Quadrupedum. II. Avium. III. Piſcium. IV. Vegetabilium. Vtinam exorare ſe pateretur Regum Sapientiſſimus, ut hunc Perſicas Gazas longe ſuperantem Theſaurum literato orbi impertiretur. Fuſius hoc de opere egit Cl. D. D. Erndelius in Epiſtol. ad D. D. Breynium de Flora Japonica Codice Bibliothec. Regiæ Berolinenſis rariſſimo. p. 11. ſeqq.

Synonymon Caapebæ vocabulum eſt *Cipo di Cobras*. Vox *Cipo*, vel *çipo*, *Cepo* in lingua Luſitanica & Hiſpanica plantas ſcanſiles, repentes, clematites, convolvulos, maxime vero vitem deſignat. Sic *vitis brachiata* Hiſpanice *Cepo con brachos* audit, ſecundum Aelium Nebriſſenſem, & a Gallis quoque *Cep de Vigne*, vitis vocatur. Cum igitur Caapeba nunc vicinas arbores ornate conſcendat, nunc humi inſtar colubri repat, ob ſimilitudinem Cipo de Cobras, a Luſitanis nomen obtinuit. Sicuti vice verſa ſerpens çacaboa a Luſitanis *Cobra di Cipo* nominatur, quia colore & figura climaces illas chordarum inſtar humi repentes æmulatur. Vid. Piſon. Hiſtor. natur. Braſil. L. V. c. 1. p. 279. Edit. ſecund. nam in prima editione nomen Cobra di Cipo ſerpenti Boitiapo impoſuit, cum tamen in ſecunda editione nullam hujus nominis fecerit mentionem in deſcriptione ſerpentis Boitiapo.

 Deri-

Derivant nonnulli vocem *Cipo*, *Cepo* & *Cep* à *Capo*. Veteres enim Latini radices vitis vocarunt Caput Vineæ, uti ex Virgilio & Columella elucet. In Legibus XII. Tabularum occurrit : TIGNOM JVNCTOM AEDIBVS VINEAEQUE CONCAPES NEI SOLVITO. Vbi concapes, idem eſt ac ſi dicas depactum & defixum terræ ad vineam ſuſtinendam. Concapes, primicapes, præcapes, deincapes, ancapes, omnia a capite deſcendunt; hodie princeps, præceps, deinceps, anceps. Vid. plura apud Scaligerum Not. in Pompej. Feſt. p. 192. Ingenioſiſſimus Menagius autem originem vocis *Cipo*, *Cepo* & *Cep* a vocabulo *Cippus* deducit, quod antiqua Gloſſaria κόρμος ſive Truncus interpretantur, dans les Origines de la Langue Françoiſe. Nonnullis vox *Cipo*, *vinculorum ſpeciem* deſignat; inde fortaſſe eſt, quod a Gallis Americanas Inſulas inhabitantibus omnes ſcanſiles plantæ ſepibus & arboribus adrepentes, & agglutinatæ quaſi, *Lianes* vel *Lienes*, appellentur a voce Gallica *lier*, quod eſt ligare & vinculis conſtringere. Cum Botanicorum pauciſſimi, harum plantarum, quæ nomine *de Lianes* & *Lienes* apud Gallos Americanos veniunt, meminerint, binos produco teſtes Hiſtoriæ Indicæ naturalis ſcriptores fulgidiſſimos Rev. P. Plumier & Dn. Rochefort. Cum vero primus, cujus opus ſub Titulo : *Deſcription des Plantes de l'Amerique avec leur figures Chart. Auguſt. Fol. ex Typographia Regia An.* 1693. *Lutetiæ impreſſum*, ob raritatem exemplarium non in omnium manibus ſit, conſultum duxi deſcriptionem ipſiſſimis inſerere verbis ; maxime cum Caapebam huic Claſſi expreſſe inſerat.

Les François des Isles de l'Amerique appellent indifferement Lianes toutes ſortes des Plantes, qui rempent ſur les hayes ou ſur les Arbres, en les diſtinguant pourtant, ou par leur figures, ou par leur vertuë, comme la Liane à ſerpent, à cauſe qu'elle eſt fort efficace contre leur morſure, la liane a dent de ſcie, parceque ſes feuilles ſont decoupées, comme les dents d'une ſcie ; la Liane brûlante, à cauſe qu'elle eſt fort brûlante & cauſtique, & ainſi des pluſieurs autres. Ils

donnent

donnent ce nome de Liane à ce ſorte de plantes, du verbe lier, parce qu'ils ſe ſervent de quelques unes, comme de Cordages, tant pour la conſtruction de leurs Maiſons, qu'ils nomment vulgairement caſes, que pour fortifier les barrieres, & pour pluſieurs autres uſages. Il y en a pourtant, a qui donnent plus particulierement le nom de Liane, qui ſont celles, que les Caraibes appellent Meregovia, les Braſiliens Murucuja, les Eſpagnols granadilla, & nos François Fleurs de Paſſions, &c. i. e. Galli, qui Inſulas Americanas inhabitant, ſine ullo diſcrimine Lianes vocant, varias ad ſepes & arbores repentes ſcandenteſque plantas, eas tamen invicem, vel a figura externa, vel ab efficacia & viribus diſtinguentes. Sic Liane de ſerpent, Liane ſerpentum, (ignoſcite huic vocabulo Ciceroniani Manes) obtinuit nomen, ob virtutes, quas contra earum morſus exhibet: liana ſerræ vocatur, quod folia acutos ſerræ dentes æmulentur; Liana urens audit, ob vim cauſticam, quam exſerit, & ſic de cæteris. Nomen hoc hiſce plantis a verbo lier, lat. ligare inditum, cum nonnullis funium loco inſerviant, ab aliis ad conſtruendas ædes, quas vulgo Caſas appellant, ab aliis ad obices ponendos, ne quis irruat, aliosque uſus deſtinentur. Reperiuntur tamen, qui potiſſimum Lianæ nomine illas deſignant plantas, quas Caraibes, Antillarum Inſularum nativì Incolæ Meregovia, Braſilienſes Murucuja, Hiſpani Granadilla, & Galli Florem Paſſionis Dominicæ vocant. Poſterior a nobis in rebus Indicis inſtar oraculi conſulendus eſt vir multum terris jactatus & undis *Dn. Rochefort dans l'Hiſtoire naturelle & morale des Isles Antilles de l'Amerique Edit. ſecond.* 1665. *Chap. XI. Articl.* 3. *p. m.* 125. *Il y a pluſieurs eſpèces de bois rempants par terres, & empeſchent ſouvent de courir facilement par les foreſts. Les habitans des Isles les nomment lienes. Les unes ſont en forme de gros Cable de Navire. Les autres portent des fleurs de diverſes couleurs. Et méme il s'en voit, qui ſont chargées de groſſes ſiliques tannées longues d'un bon pied, larges des quatres ou cinq pouces & dures comme l'ecorce du cheſne, dans lequelles ſont contenus ces fruits cu-*

rieus, qu' on appelle chaſtignes de mer, qu' ont la figure d' un cœur, & dont on ſe ſert ſouvent, apres qu' on les a vuidez de leur poulpe, pour conſerver du Tabac pulveriſé, ou quelque autre poudre de bonne ſenteur. Ce que les habitans des Isles appellent Pommes de lienes, eſt un fruit qui croit ſur une ſorte de vime, qui s' attacha aux gros Arbres comme le lierre. Il eſt de la groſſeur d' un bale de jeu de paume & couvert d' une coque dure, d' une peau verte, qui contient au dedans une ſubſtance, laquelle eſtant meure a la figure & le goûs des Groſeilles. i. e. Dantur plures repentium plantarum lignoſarum ſpecies, quæ arboribus adhærent, & curſum per ſylvas impediunt. Incolæ Inſularum Lienes vocant. Nonnullæ harum rudentibus navium non ſunt diſſimiles; nonnullæ flores varii producunt coloris; nonnullæ quoque repertu dantur, ſiliquis caſtanei coloris gravidæ, pedis longitudine, quatuor vel quinque pollicum latitudine, querni corticis duritie; quibus ſiliquis incluſi fructus illi elegantes, quos caſtaneas marinas nominant, qui figura cordis gaudent, & quibus pulpa exemta, utuntur ad Tabaci in pulverem redacti errhini conſervationem, vel pro receptaculo aliorum bene olentium pulverum. Illud, quod incolæ Pomorum de liene nomine indigitant, fructus eſt ſpeciei Viminis, magnas arbores inſtar hederæ aſcendentis & adrepentis. Pilam luſoriam adæquat, cortice præduro, viridique cuticula, medulla cum ad maturitatem pervenit ratione ſaporis, groſſularium æmulante. Hæc Rupifortius, qui ſub nomine Lienes, ut verum fatear, plantas comprehendit, quæ ad Caapebam noſtram plane non quadrant. Propius ad metam & Caapebam noſtram Plinius Amboinicus diligentiſſimus *Rumphius*, qui repentium fruticum hoc genus, quod P. Plumier & Rupifortius Lienes vocant, *funium ſylveſtrium* nomine ſequentibus delineat Ephem N. Cur. Dec. II. Ann. 3. Obſ. XXIII. p. 76. *Per funem ſylvaticum*, (ſcribit) *intelligo talem fruticem, qui non erectus creſcit, ſed longo & flexuoſo ſtipite aut per humum ſerpit, aut per arbores ſcandit. Hos frutices funes appellamus, qui*

magna

magna copia, & diverſa ſpecie in harum Inſularum nemoribus luxuriant, quos complectitur Liber VII. mei Herbarii. Eis parem in Europa indicare non poſſum, quamproxime tamen cum vite pergulanæ modo creſcendi conveniunt, multo tamen longiores, craſſiores, & maxima parte absque ramis. Quid aptius ad Caapebam & Parreiram bravam ſive vitem ſylveſtrem ſcribi potuiſſet?

Excellentiſſimus Dn. Valentini in Muſeo Muſeorum meminit, radicem Parreiram bravam *Botnam* vocari a B. Paulo Hermanno, Leidenſis Academiæ quondam incomparabili Botanico, in Collegio Mat. med. Manuſcripto; quod literis humaniſſimis ad me datis confirmavit. Excellentiſſimus Dn. Bajerus, in Palæcome noſtra Prof. Publ. Collega & Fautor æſtumatiſſimus, qui lectiones illas Hermannianas quoque poſſidet, legit Botuo Pariera. Interfui huic Collegio, dum ſtudiis Lugduni operam darem, & dictata excepi calamo, curasque poſteriores, quas poſt abitum meum amici collegerant, obtinui, nulla hujus radicis mentione facta. Neque in Cl. Henningeri Cynoſura materiæ medicæ Hermannianæ, quæ nuper in publicum prodiit, de radice plantaque Botna vel Botuo, ac Parreira aliquid reperiundum. Quodſi in vivis adhuc foret βοτανικώτατος Vir,

Cujus ab ore juvat, juvat o! meminiſſe pependi,
Et doctas voces ſæpius aure bibi,

lubens de planta hac Botnam vel Botuo, reliquo Botanicorum choro ignota, ipſum conſulerem.

Retulit tandem Amicus e Galliis redux, Excellentiſſimum Gothofredum, qui juſſu Academiæ Regiæ Pariſinæ Parreiræ bravæ examen ſuſcepit, de voce *Butua* vel *Botuam* omnem diremiſſe litem. Vix ſcribi poteſt, quanto deſiderio flagrarim, librum, in quo Hiſtoria Actaque hujus Academiæ continentur, inſpiciendi. Nec enim mihi intermortua Illuſtriſſimæ Societatis hujus memoria, ad quam ante triginta, & quod excurrit annos, dum Lutetiæ degerem, cum amiciſſimo tunc, nunc beatiſ-

beatiſſimo Eiſenſchmidio, Argentoratenſium Archimede, mihi tam felici eſſe licuit, ut Excell. Hombergio parario, quod grata ſemper mente recolo, facilis patuerit acceſſus aditusque; licet non tantam tunc gloriam, quantam nunc, Regia ſuffragante gratia munificentiaque, acquiſiverit. Erecta quippe jam Anno 1666 Regiæ quaſi Anglicanæ An. 1663. fundatæ æmula, maximum tamen incrementum Anno 1699. poſt Riswycenſem Pacem ſtabilitam cepit, quo Regio juſſu ab Eminentiſſimo Franciæ tunc Cancellario, Dn. de Ponchartrain, cui curam hanc Gallorum demandavit Monarcha, aucta legibus, ſtipendiis ditata, in meliorem ordinem redacta, noviterque quaſi reſtituta, operam præcipuam conferente ac commodante Illuſtriſſimo Academiæ Præſide Dn. Bignono, Abbate S. Quintini, Conſiſtoriano Comite, cujus Avunculus Magnus Franciæ Cancellarius, quæ fuſius recenſita leguntur in libro a Dn. Fontenelle Gallice inſcripto: *L'Hiſtoire du Renouvellement de l'Academie Royale des Sciençes, Ann. MDCXCIX.*

Nec hic ſubſtitit favor Regius, ſed eo devenit, ut conventus locum Academiæ conceſſerit in Regia Luparæ, ſtupendo illo opere, quod

Inceptum a Proavis imperfectumque relictum,
Pacatis LVDOVICVS agens placida otia rebus,
Tantum opus abſolvet molemque æquabit Olympo.

Academiæ equidem hujus Regiæ laudibus numerandis nominandisque imparem me eſſe profiteor: neque enim quisquam, ſi vel maxime omnes plagas luſtraverit, a Gadibus usque Auroram & Gangem, juncta Anglicana Societate Regia, doctiores conſeſſus inveniet, aut qui majori cum gloria dignitatem ſuam, innumeris variæ eruditionis & naturalis ſcientiæ documentis editis, tutati ſint, ut non immerito inter Academias recenſeri poſſint

Præcipuas, quas Phœbus habet, quas præ omnibus ultro
Spreto Helicone novemque colunt ſua cura Sorores.

In

In venerandæ hujus Academiæ Actis Ann. X. p. 78. Edit. Belgicæ, ut ad rem ipſam me convertam, Excell. Gothofredus, cujus Botanica varia obſervata, his in Actis hinc inde recenſita, omne punctum ferunt, examen Parreiræ bravæ, ut modo diximus, ex Academiæ edicto inſtituit. Gothofre

Et quidem quod ad cognomen *radicis Botou* ſive *Botoua* attinet, vel ut ab aliis effertur *Botjam*, nominis ſono delinitus Dn. Gothofredus, eandem quam *Butua* vel *Brutua* Jacobi Zanoni eſſe aſſerit. Cui pollicem premit Dn. Joh. Baptiſt. Chomel. dans l'Abrege de l'Hiſtoire des Plantes uſuelles in duodecimo Pariſiis edit. p. 192. 193. qui Butuam ſive Brutuam Zanoni in Iſtor. Botanic. An. 1675. Bonon. Italic. edit. p. 59. & *Ambutua* lignum, Tab. XXI. delineatum, & Parreiram bravam matrem agnoſcere eandem credit.

Fateor equidem me, ſimulac nominis Botuæ vel Botjam notitia mihi facta, Zanoni probe inſpexiſſe opus, ac deprehendiſſe, quoad omnia ab arbore, lignoque ac radice, illic deſcriptis, Parreiram noſtram differre. Perlecta autem iterum Cl. Gothofredi Chomeliique ſententia, accuratius licet Zanoni deſcriptionem *Butuæ* vel *Brutuæ Ambutuæque* perpendens, non tamen menti meæ imperare potui, ut huic ſubſcriberem hypotheſi. Ne vero mihi ſoli ſapere videar, haud inconſultum duxi, ipſiſſimam Zanoni delineationem B. L. exhibere, ejusque æquæ cognitioni judicioque rem omnem relinquere. Audiamus, quid

- - *Hic Myſtes naturæ arcana parentis*
E latebris dias in luminis eruit auras.

Producam autem locum Latiali toga indutum: *Butua ſive Brutua in regione Mozambique Indiæ orientalis naſcitur, planta revera inter rariſſimas recenſenda, nec, quantum ſcio, apud alios recenſita; & mihi quoque nulla ejus notitia ſuppetit, quamvis variis prædita virtutibus, quæ exponuntur in Manuſcriptis Rev. P. Matthai. Arbor eſt, quæ in divaricatis radicibus, facta transverſim ſectione, ſolis*

D *exhibet*

exhibet imaginem, id quod figura expreſſa exhibet. Perſuaſus ſum, nemini hoc legenti incredibile fore, arborem hac gaudere qualitate, cum & in noſtro climate, ſimili ſignatura, licet non tam accurate expreſſa, repertu detur, aliis innaſcens arboribus, viſcus quernus dictus, e quo præter uſum medicum in officinis Pharmaceuticis quotidie obvium, coronæ vulgo precariæ dictæ adornantur, nomine coronarum e ligno ſolis factarum cognitæ.

In Muſeo meo lignum quoddam nomine Ambutua aſſervatur, nominis ſono ab hactenus deſcripto parum vel nihil, uti judico, diſcrepans. Lignum formæ rotundæ, ſed imperfectæ eſt, cortice ſubtili, coloris caſtanei obſcurioris tectum, quo detracto lignum per longitudinem ſtriatum apparet carnei coloris & argentei ob lineas quasdam interſecantes ſibi conjunctas, facile tamen ſeparabiles, viſuique gratiſſimas. E variis componitur tunicis, totidem quaſi cannas exhibentibus, quarum una alteri ſuperimpoſita, initium e medulla ſumentes, quam ſecunda ambit, hanc tertia & ſucceſſive aliæ, ſecundum ligni craſſitiem. Lignum diſſectum in meditullio varios exhibet fibrarum flexus, ſive elegantem texturam telis aranearum, quæ in domibus & palatiis majoribus reperiuntur, non abſimilibus, ut e figura aeri inciſa elucet. Et hoc forte lignum erit arboris ſuperius deſcriptæ, quippe cum hæc in radice ſolis figuram repræſentet, haud difficulter quis colliget, in arborum ramis alteram, non valde diverſam figuram reperiri, præcipue cum eodem ferme nomine gaudeat. Hoc ligno, ſi fides, qui illud mihi attulit, Rev. nempe P. Johannes Antonius Montecuculi e Capucinorum ordine, ſæpius in hoc opere a nobis laudatus, habenda, Indi utuntur ad reſolvenda maturandaque apoſtemata interna, & temperandam ſanguinis acrimoniam in ſubſtantia pulveris; in aqua vehiculo exhibetur, impaſtatur pariter cum lacte, & apoſtematibus externis applicatur. Maſticatum ſaporis eſt amari, juncta quadam acrimonia.

Apud eundem Zanonum nel Pendice ſive in Appendice ex ſchedis R. Patr. Matthæi ſupra allegatis p. 209. hæc referuntur: *Reperitur in Moſanbic arbor, vocata Brutua, cujus radix eſt magnæ æſtimationis, (corticem habens ſubnigro colore, intus vero ſubalbo)*

albo) quibusdam circulis ſeu partibus veluti muſculis compacta, & gravis eſt, non levis, cujus virtus mirabilis eſt ad apoſtemata reſolvenda, ſi tantillum de ea in potu ſumatur. Putant, quod hæc radix ſit illa, quæ vocatur RANGAIRE, vulgo MANIKAL, magni pretii & virtutis.

Abſit, ut his a Zanono relatis ſubſcribam, & Parreiram bravam, ac Butuam, Brutuam Ambutuamque unam pronuntiem eandemque. Quicunque rem ſagaciter inveſtigabit, & preſſius comparationem inſtituet, mecum reputabit, toto cœlo eas differre. Nolo equidem de Patria movere litem: Butuæ enim Zanonus Moſambique eſſe aſſerit, Africæ ſecundum R. P. Maffejum Hiſt. Indic. Lib. III. tractum, olim *Praſium Promontorium* nominatum, cum ad unum omnes, qui Parreiræ bravæ hactenus meminere, Americanæ originis pronuncient. Plurimum pro me militat maxima, quæ binas plantas intercedit, diſcrepantia, ſtructuræque diverſitas, quæ cauſa eſt, ut Butuam ſive Brutuam & Ambutuæ lignum Lectoris oculis exponere decreverim, criſin illius expectaturus, an cum Parreira brava ullo modo conveniat.

Arbor eſt Brutua ſive Butua; Parreiræ autem nomen ipſum vitis vel ſcanſilis plantæ progeniem facit. Nec cannulatæ Ambutuæ compagem in radice Parreiræ, nec Butuæ radicis Solis æmulam imaginem, nec aranearum telis ſimile textile unquam quis deprehendit. Certe vocis Butuo vel Butuæ, Botjam & Butuam ſono allecti Viri Clariſſimi ad Zanoni Butuam converſi ſunt. An felici omine, penes Lectorem ſit arbitrium.

Ad nominis Botjam vel Botnam aliam, & Parreiræ convenientiorem & propiorem originem nos conjectura duceret, modo Patria radicis hujus locum relinqueret. *Buto* vel *Budo* in Sinenſi vel potius Japonica lingua *vitem* denotat viniferam, *jam* vel *jama* autem *ſylveſtrem*, ut Budojama & contracte *Budjam* vel *Butjam* ſit ejusdem plane ſignificationis ac Parreira brava, a qua voce corrupta Butnam & Butua, nata videtur. Sed hæc omnia exinde fluunt, quod non conſtiterit, Parreiræ na-

tales in Caapeba eſſe quærendos, quod a nobis modo erit demonſtrandum. Illuſtriſſ. Hans Sloane in Parte prima Prodromi Hiſtor. natural. Jamaicæ ſive Catalogo plantarum Inſulæ Jamaicæ, convolvulum Braſilianum flore octopetalo monococcum, quem eandem ac Caapebam plantam eſſe Excell. Rajus credidit, *Velvetleef* appellari, & in frutetis circa urbem St. Jago de la Vega Inſulæ Jamaicæ reperiri aſſerit.

Parreira vel potius *Perreira* familia inter maxime illuſtres Luſitaniæ ſplendidiſſima eſt, imo quod omnem gloriam ſuperat, hodiernæ Regiæ Familiæ Luſitanicæ per conjugem *Beatricem de Perreira, Nunii Alvarez de Perreira* filiam, ſtirpis *Bragantinæ* Satori, Alphonſo Duci hujus Domus primo nuptam, originem & incrementum dedit.

Ex eadem Bragantina ſtirpe prodeuntes *Comites de Tentugal Marchiones Ferreiræ*, nomen *Perreiræ* aſſumſerunt; & primus quidem *Nunius Alvarez Perreira de Melo* III. *Marchio de Ferreira*, cujus Nepos *Nunius Alvarez Perreira de Melo & Portugal*, Ducis dignitate a Johanne IV. Rege auctus, eaque tunc *Cadavalenſi* annexa eſt, quæ in *Caſtrenſis* familiæ ditione olim fuit, & per matrimonium *Johannæ de Caſtro* cum *Ferdinando* I. *Bragantiæ Duce* in hanc tranſiit.

Hujus inter Proceres Luſitanicos eminentiſſimæ familiæ Filio natu maximo *Ludovico Perreira de Melo*, Petrus II. Rex cum dignitate *Ducis de Cadaval* filiam ſuam naturalem nuptui locavit, cumque is præmature vita caruiſſet, Fratri ejus *Jacobo Perreira de Melo*, in Ducis pariter Cadavalenſis titulum thalamumque ſuccedendi, poteſtatem dedit, quo is æque ac ille ſterili hucusque uſus eſt. E naturalibus liberis ſupereſt *Nunius Alvarez Perreira* eccleſiaſtico mancipatus vitæ generi, Rector Univerſitatis Conimbricenſis, peripateticæ olim Philoſophiæ inſtauratricis celeberrimæ.

Perreiræ nomen in hiſtoria literaria quoque inclytum, cum plures viri eruditione fulgidiſſimi hoc cognomine ſuperbiant.

biant. *Benedictus Ferdinandus Perreira Valentinus*, Societatis Jesu Theologus, editis *Commentariis in Geneſin, Exodum, Danielem, Epiſt. ad Romanos & Apocalypſin*, uberrimis orbi literato notiſſimus.

Benedictus Perreira Borbenſis Luſitanus e S. J. modo laudati Benedicti Fernandi e Sorore nepos; Eborenſi in Academia humaniores docuit literas, poſt & Theologiam e cathedra primaria; emeriti tandem privilegio donatus; hinc Theologus & Philologus elegantiſſimus, cujus ingenii fœtus proſtant: *Commentarius in Horatium duobus Tomis. Liber de moribus gentium omnium tam veteribus, quam recentibus. Liber Problematum*, qui inſcribitur: *Pallas togata & armata.* Scripſit porro, teſte *Cl. Franco de Frankenau* in *Sacr. Themid. Hiſpan. arcan.* Sect. XII. §.43.p.192. *Promtuarium reſolutionum univerſæ Theologiæ moralis*, cujus dein ad exemplar condidit: *Promtuarium Reſolutionum univerſi Juris Luſitani.* Ejus pariter ingenii fœtus eſt, *Liber de Jure Academico Olyſſ. An. 1661.* impreſſum; quod Lipenius, neſcio qua fide, Eboræ impreſſum eſſe tradit; Antonius vero in Biblioth. Hiſp. nov. App. T. II. p. 284. inter Manuſcr. numerat.

Bartholomæus Perreira, itidem S. J. Theologus, *decem libris de Perſecutione Japonica*, totidemque de *morte Franciſci Pacieci, Provincialis in Japonia*, adornatis, ut & *Commentar.* in *Tobiam* famam promeruit.

Franciſcus Caldes Perreira de Caſtro tractatum elegantiſſimum conſcripſit *de Jure emphyteutico*, cujus filius *Gabriel Perreira de Caſtro Luſitanus*, Bracaræ in urbe Epiſcopali natus, ordinis St. Chriſti Eques & poſt obita varia in republica patria munera Curiæ Olyſſiponenſis Senator, vernacule *Deſembargador dos aggravios da Caza de ſupricaçano.* Ejus ſunt: *Deciſiones ſuppremi Senatus Portugalliæ.* De *manu regia tractatus*, in quo omnium legum regiarum, quibus Regi Portugallia in cauſis Eccleſiaſticis cognitio eſt, ex jure, Privilegio, conſuetudine ſive concordia, ſenſus & vera decidendi ratio aperitur. Liber Philippo IV. Hiſpaniarum Regi inſcriptus. Elegantiſſimo carmine

patria lingua elaborato, cui nomen præfixum: *Ulyſſes ſive Lisboa edificata*, Lauream inter Luſitanos Poëtas obtinuit; cave tamen, carmen hoc cum alio ejusdem inſcriptionis, quod Luſitanus alius Poëta, magni nominis & famæ, *Antonius de Souſa Macedo*, in publicam emiſit lucem, confundas.

Georgius Gomez Perreira, Methymna Duellenſis Hiſpanus, Philoſophus acutiſſimus, medicus expertiſſimus, *Antoniana Margarita*, elegantiſſimo certe opere edito, inter ſeculi ſui viros principes conſpicuus. His e fontibus illuſtrem Carteſium plurima hauſiſſe, imprimis de brutorum ſenſibus & anima mutuatum eſſe, Cl. Borrichius hariolatur.

Hieronymi Perrieræ Luſitani pariter meminit Doctiſſimus Schottus in Biblioth. Hiſpan. ſcriptis, quæ *de Sacramentis & Chriſti reſurrectione* edidit, celebris.

Claudat agmen R. P. *Thomas Perreira*, qui cum R. P. *Gerbillon* a Sinenſium Imperatore, ad magnum Ruſſorum Avtocratora ad Tractatus Pacis Nagovii ſive Nipchou An. 1689. inſtitutas Legatus miſſus, de quibus videatur *Dionyſius Chao Sinenſis in Deſcript. Patriæ*, cap. 24. p. 186. Plures adhuc *Perreiras* ſilentio tranſeo, ne copia moleſtus fiam. Videntur enim nonnullis hæc ex eorum claſſe eſſe, de quibus in recenſione Parreiræ bravæ Hiſtoria Academiæ Pariſinæ meminit: *Ces ſortes des doutes ſçavans ſont plus propres à faire honneur à celuy, qui les propoſe, qu' a inſtruire ceux à qui ſont proposé.* Ad utiliora calamum convertimus.

PARREIRAE PLANTA, ORTVS, STRVCTVRA.

NOminum cortice diffracto, πρὸς ἔργον ἐξορμώμεθα, plantam ipſam intimius inſpecturi. Cum Aſia, Africa & America, in noſtram migraverint Europam, præſertim in polydædalos cultiſſimorum regnorum hortos, ut prioris ſeculi Botanicis opus eſſet filo Ariadneo, ne in diffuſiſſimo hoc Floræ labyrin-

CAAPEBA.
PARREIRA
BRAVA

byrintho hinc inde impingerent, & aberrarent, dolendum ſane, in nullo Europæ viridario hanc Caapebæ plantam adhuc comparuiſſe; ut Malpighiana & Grewiana methodo, in ejus natales & ſtructuram examen inſtitui poſſet. Erimus igitur Marggraviana & Piſoniana deſcriptione contenti, cum vix ac ne vix quidem deſiderare amplius quid queamus.

Eſt ergo, ſecundum Piſonem Edit. I. Libr. IV. c. 54. p. 94. *Caapeba planta Clematiti non abſimilis*, (Edit. II. Libr. V. c. 19. p. 312. *Clematitem ſarmentoſam vocat*) *quæ tenaci ac prælongo ſarmento, nunc vicinas arbores late aſcendit, nunc humi inſtar colubris repit*; addit in Edit. ſec. libr. IV. cap. 66. p. 261. & p. 312. *ob ſimilitudinem partim, partim ob inſignem efficaciam antidotalem ſerpentibus inimicam, Cipo di Cobras ſive convolvuli columbrini nomen indiderunt* Luſitani. A Marggravio Hiſtor. plantar. Braſil. libr. I. c. 13. p. 25. nude tantum vocatur *planta ſcanſilis*.

Caulem Marggravius ſolus deſcribit, nempe *caulibus teneris, rotundis, viridibus, admodum lentis.*

Quod ad *Folia* attinet, eſt, ſecundum Piſonem, *folio tenuiſſimo rotundo, læteque ſemper virente*, (addit in Edit. ſec.) *ſeorſim poſito in caule nunc orbiculari, nunc cordis latioris figura, ſuperius dilute vireſcente, inferius albeſcente.* Cl. Marggravius rem fuſius declarat: *Folium quodlibet*, inquiens, *ſeorſim poſitum in caule*, in ſuo pediculo rufeſcenti duos digitos longo, & in exortu paululum excurvato, orbiculare vel cordis latioris, ubi pingitur, figura, conſiſtentia, folio perfoliatæ ſimilis, ſuperius dilute virens, inferius albeſcens, in quibusdam plantis folia omnia ſunt rotunda.

Ad *pediculum* procedimus. Piſo *foliorum pediculos ruſeſcentes pronuntiat.* Marggravius inſuper addit, *pediculus folii cujusque non inſeritur in fimbriam ſeu extremitatem folii, ſed plus dimidio digito ab ora verſus medium folii, ut fit in Naſturtio Peruano.*

Florem

Florem nunc exhibemus. In prima Piſonis editione altum plane de flore Caapebæ ſilentium. In editione autem ſecunda hæc de flore pronuntiat : *Ad pediculos foliorum ruſeſcentes, flores pallidi flaveſcentes proveniunt.* Si Marggravium inſpicimus, dilucidiora circa florem promit : *Ad pediculos foliorum etiam pediculus provenit ſeſquidigitum longus, floſculum ſuſtinens pallide flaveſcentem, octo foliis conſtantem hoc modo, quatuor ſuperius appoſita ſunt parva, obrotunda, his ſubſtat amplum obrotundum, adhuc magis inferius tria parva alternatim poſita.* Addunt denique ambo, *plantam Menſe Julio florere. Provenit autem ſponte & voluntarie absque ulla ſollicita hominis cura, & tamen creſcendi attingit terminum.*

Semen, ſecundum Piſonem in prima editione, fert magnum coloris roſacei, e capſulis (lupulo ſimilibus) prominens. In editione ſecunda annectit : in ſummitate pediculi granum profert magnitudine parvi piſi, figuræ ovalis, interius viride, hinc rubrum, quæ ex Marggravii deſcriptione ſunt mutuata, qui inſuper hoc attulit : in ſummitate pediculi inter quatuor ſuperiora foliola, granum provenit magnitudine parvi piſi &c.

Ad principem ſchediaſmatis partem & præcipuum argumentum nunc ordo nos ducit, *radicem* nempe *Parreiram bravam* & *Raiz de noſſa Senhora*, quæ cum una eademque ſit, Caapebamque plantam matrem utraque agnoſcat, pro duabus tamen diverſis jam tempore Piſonis habita, & nunc quoque ab aromatariis, quos barbaro vocabulo Droguiſtas vocant, (a Gallica voce Drogues, non autem ex Germanico vocabulo Betrug / quod Nobil. D. ab Hörnigk placuit) venditur, cum nullum plane, niſi ratione ætatis & exinde dependentis magnitudinis, fibrarumque duritiei diſcrimen ſubſit. Cum igitur juvencula adhuc ſit, & ſarmentoſa & tortuoſa coloris e cineritio nigricantis, digitalis craſſitiei, & ut Wormio in Muſeo placet, quinque unciarum longitudinis, ſtrigoſa tam in-

terius quam exterius, Rayz de noſſa Senhora, & Cipo de Cobra vocatur.

Cum autem jam plane adolevit, nigricantis coloris, ſæpius brachium adæquat, quale fruſtum radicis hujus apud ſolertiſſimum noſtrum Pharmacopœum, Dn. Dietericum, inſpicere licuit, & tunc Parreiræ bravæ nomen gerit. Cutis radicis aſpera eſt in utraque; quas tamen in ejusdem ſuperficie externa eminentias Pometi icon exhibet, non in omnibus reperiuntur. Videtur autem cutis utrarumque radicum, ceu reliquæ plantarum cutes, conſtare e duobus generibus, parenchymatico altero ex cellulis & bullis, altero lignoſo ex vaſis tubuloſis conſtructo, quæ omnia armato oculo intuenti optime patent, ita ut, ſecundum Excell. Rajum, cuticula vel cutis nihil aliud eſſe videatur, quam vetus cortex exareſcens & contractus, novo quotannis ſubnato, quemadmodum ſpolium ſerpentis, quod quotannis exuit, ejusdem exarefacta cutis exiſtit.

Cortex cuti agglutinatus ex duabus quoque partibus coagmentatus, parenchymatica nempe & lignoſa. Immiſi aquæ fontanæ radices, ut eo melius & intimius conſtructionem rimari poſſem: nec deſtituit ſucceſſus ſpem, nempe corpus ſumme poroſum, dilatabile, &, niſi omnia me fallunt, ſpongiæ per omnia ſimile, armato oculo intuens conſpiciebam; pori ſphæricæ figuræ, & maſſa cellularum & bullularum minutiſſimarum, ſpumam cereviſiæ vel albuminis conquaſſati ovi æmulabantur: viſui ſe minus ſubduxerunt hæ bullæ, aqua, cui immerſæ erant, turgidæ, in arida radice transverſim ſecta, quod experimentum Excell. Grew placuit. Has cellulas bullasque quis receptacula liquoris & aëris eſſe neget? vel utriculos in ſe mutuo hiantes, & pervios ſecundum ingenioſiſſimum Malpighium. Per alteram corticis lignoſæ partem vaſis ſucciferis conſtantem, liquor quoque circulatur & aër. An vero ad ſe invicem accedant, & iterum reflectantur, nul-

las tamen dent inter eas Anaſtomoſes, ſecundum *Cl. Grevv*, ſed unumquodque filamentum unum & ſimplex vas ſit ab imo ad ſummum continuum, non ramoſum, cavitate ab imo ad ſummum æquali, in fruſtis radicum, jam longo tempore areſactis detegere haud licuit.

Lignea radicis pars iisdem quoque partibus conſtat, (1.) parenchymate nempe, ſeu utriculis in radios diametrales a circumferentia ad centrum tendentes, diſpoſitis, ut in transverſa ſectione patet. (2.) Fibris ligneis ſeu vaſis ſucciferis duum generum, (quod in corticis quoque vaſis notandum) nimirum vel lympham deferentibus, vel ſuccum lacteum, aliumve plantis peculiarem, ſeu ut vocant ſpecificum. (3.) Fiſtulis aëri excipiendo & derivando deſtinatis ſive tracheis, de quibus *Cl. Malpighius* annotat, quod in radicibus plerumque majores & magis patentes ſint, quam in ramis & trunco.

Medulla, quæ *ſecundum Excell. Rajum* in nonnullis radicibus deeſt, noſtra non caret; quæ ex utriculis quoque componitur, iisque magnitudine & figura diverſis, quibus vaſa aliquot ſuccifera interdum admiſcentur; adeo ut medulla, ex mente Cl. Raji, aliud nil eſſe videatur, quam rete quoddam mirabile, ſeu infinitus fibrarum minutiſſimarum, mirabili ordine complicatarum numerus. Sed ſecundum Euripidem οὐκ ἀκριβῶς αὐτὰ θήσομαι λίαν; non ſubtiliter iſta tractabo nimis; cum jam in Anatome Radicum omnia ſumma cum laude exhauſerint, curioſiſſimi *Malpighius*, *Grevv & Rajus*.

De ſapore alius dicendi locus ſuperfuerit, ubi de Parreiræ viribus & efficacia. *Delectum* radicis pretiumque *Dn. Pomet nobis* ſuggerit dans l' Hiſtorie des Drogues: *Pour ce qui eſt de ſon choix, Mr. Thevard m'a aſſurez, que celle de Mexique eſtoit beaucoup meilleur, que celle de Portugall. - - Ils le vendent en Portugall dix teſton la livre, qui ſont environ cinqs livres de notre monnoyes.* i. e. Ad delectum quod attinet, Dn. Thevard me certiorem reddidit, Mexicanam Luſitanicæ præferri.

Luſi-

Luſitani libram decem teſtonis ſive quinque Francicis libris vendunt.

Quæ de duplici radicis Parreiræ ſpecie habent,attentionem merentur. Sic enim Acta Hiſtoriæ Academiæ Pariſinæ : *Vidit Dn. Gothofredus binas Parreiræ bravæ ſpecies , ſi modo colorum differentia ſola ad duas ſpecies diſpeſcendas ſufficit. Prima & quidem maximi uſus, externe bruni coloris eſt, interne autem bruni flaveſcentis.*

Secunda ſpecies externe albicat, interne ad flavum citreum colorem accedit. Hæc ipſa adhuc recens carnei coloris eſt, & ſucceſſu temporis pallet. Ambæ ſunt ſubſtantiæ duræ, poroſæ & ſpongioſæ: guſtu gaudent amaro levidenſi, immixta aliquali dulcedine liquiritiæ æmula. Craſſitiem ſæpius pollicis habet.

Si,quæ ſentimus , nobis libere pronuntiare licet de binis ſpeciebus,Raiz de noſſa Senhora & Parreira confunduntur, id quod e viribus in fine annexis patet. Nec mirum , cum jam Piſonis tempore pro diverſis habitæ , licet Caapebam unam matrem agnoſcant, nec aliter quam ætate indeque dependente magnitudine fibrarumque duritie & colore diſcrepent.

PARREIRAE CHARACTER
ET GENVS.

JAm vero cum plantarum certi ſint ordines , earundemque una claſſis alteri ſubſit, adeo, ut velut ad cohortes revocari poſſint ſingulæ, cui ordini planta hactenus quoad omnes partes illam conſtituentes, easdemque viſui obvias , a nobis delineata inſerenda ſit, nunc ediſſeram. *Vitis* quidem *ſylveſtris* deſignatur nomine , cum tamen nil niſi nudum nomen poſſideat, ad arbores bacciferas tetrapyrenas (cui claſſi a Cl. Botanici ſtudii principibus, *Rajo* & *Hermanno*, vites inſeruntur,) referri nequit.

Clematiti non abſimilem pronuntiavit Piſo Edit. II. Libr. IV. ſed cum ſecundum Floræ illud delicium, amiciſſimum Collegam *Helianthum II.* notæ genericæ & ſpec. Clematitis ſint ſemina ad ſingulum florem plura, compreſſa, rotunda, caudulis plumoſis in extremitate notata, ac in capitulum congeſta, flores perfecti uniformes, tetrapetali, vid. *Flor. Noriberg.* p. 114. quomodo hæc ad Caapebam aptari poſſint, non video; quod forte Piſoni ſuboluit, hinc Libr. V. edit. ſecundæ nomen convolvuli colubrini imponens, huic plantarum ordini Caapebam immittere geſtit, ſed quo ſucceſſu & omine, illi judicent, quibus ſecundum modo laudatum *Cl. Volkamerum* notæ genericæ & ſpecialiores convolvulorum ſunt ſemina vel anguloſa, ſubrotunda, vel oblongiuſcula, pericarpio membranaceo tricapſulari, utplurimum rotundo incluſa, ita ut in ſingulo loculo, modo bina, modo terna foveantur. Flores perfecti uniformes, monopetali margine utplurimum integro, excepto convolvulo pennato, cujus floſculi in quinque lacinias diviſi. Ad ſemina quod attinet, quam longe diſtent a convolvuli ſeminibus, pericarpio membranaceo tricapſulari utplurimum rotundo incluſis, patet, cum ex Marggravii & Piſonis delineatione in ſummitate pediculi inter IV. ſuperiora foliola granum proveniat magnitudine piſi parvi, figuræ ovalis, interius viride, hinc rubrum. Ad *Flores* quod attinet, utplurimum in convolvulis uniformes, monopetali & ſecundum *Cl. Rajum* campanulati, margine integro & plerumque reflexo; Caapebæ flos vero octo ex deſcriptione Marggraviana foliis conſtat, e quibus IV. ſuperius appoſita ſunt parva ſubrotunda, his ſubſtat amplum ſubrotundum; adhuc magis inferius tria parva alternatim poſita, quæ heteroclita florum in Caapeba figura, ab omnibus plane convolvulorum ſpeciebus abludit. Plura & uberiora de convolvulorum differentiis & gyrorum dextrorſum & ſiniſtrorſum ſe torquentium ſtructura noſſe qui cupit, perlegat quæſo eruditiſſimam & omni curioſi-

tate

Ambutua
Legno.
Butua overo
Brutua Arbore.

a
a
a
c
e
d
d
f
Plumerianae
Caapebae
Structura
Clematis baccifera glabra et viollosa
rotundo et vmbilicato folio.

tate ſcatentem *Helmſtadienſium Mathematici Clar. Dn. Wagneri Diſſert. de Gyris convolvulorum An. 1705.* habitam.

Nil igitur Caapeba cum convolvulis commune habebit, quippe floribus & ſemine ab hac claſſe deſciſcit, præterquam quod caulibus ſcandat & repat. Ab *Illuſtri Rajo* Caapeba inter plantas anomalas refertur, & tandem definitur, quod ſit: *Convolvulus Braſilienſis flore octopetalo, monococcos.* Oper. Botan. Tom. II. Libr. 28. ſect. 3. cap. 2. p. 1331.

Reverendus *P. Plumier, Ordinis Minorum in Provincia Franciæ & apud Inſulas Americanas Botanicus Regius,* qui tribus diverſis temporibus hanc olim orbis incogniti partem, Botanici ſtudii amore adiit, in Tractat. de Novis Plantarum Generibus, hanc plantam tanquam incertam, peculiari claſſi novoque generi inſerit, tres Caapebæ ſpecies recenſendo. Sed cum hoc Caapebæ novum genus tantum diſtet a Piſoniana & Marggraviana hactenus recenſita deſcriptione Caapebæ, quantum æra lupinis diſtant, non amplius animum ſubit admiratio, cur *Celeberrimus D. Hans Sloane, Botanices gloria nulli ſecundus, quondam Ducis Albemarliæ, Inſulæ Jamaicæ Gubernatoris Medicus, in Catalogo Plantarum Inſulæ Jamaicæ, ſive Prodromo hiſtoriæ naturalis prædictæ Inſulæ* Part. I. p. 85. anceps hæreat, an clematitis baccifera glabra & villoſa rotundo & umbilicato folio Rev. P. Plumier, ſit una eademque ac Caapeba Piſonis & Marggravii?

Vt res clarior evadat, lucis & litis gratia, ſi pote, decidendæ, conſultum duxi B. L. oculis & menti Plumerianam Caapebæ deſcriptionem objicere. Sic autem ille *dans la deſcription des plantes de l' Amerique : Cette plante couvrent toutes les hayes par ſes ſarment, qui ſont menus, ſouples, ronds, unis, & qui pouſſent alternativement à chaque nœud, (qui ſont aſſez proches les uns des autres) une feuille & rarement deux : ces feuilles ſont presque ronds, & quelquefois de la figure d' un cœur emouſſé : elles ne ſont pas attachées a leurs pedicules immediatement par le bord, mais un*

 peu

peu plus par deſſous le dos; leur grandeur eſt indeterminé; il y en a qui ſont grandes, comme la paume de la main, & d'autres beaucoup moindres: elles ont quelques nervûres tant ſoit peu eslevées, qui ſortant de l'inſertion du pedicule, s'etendent de la & de ça par la feuille, enfin elles ont beaucoup de rapport aux feuilles de l'Ariſtolochie ronde, tant par leur figures, que par leur conſiſtence.

On en trouve de deux eſpeces, l'une eſt tout a fait liſſe, & c'eſt la plus frequente, l'autre a ces feuilles cotoneuſes & blanchaſtres, mais elle eſt plus rare; on peut y ajoûter, une troiſieme eſpece, que j'ay ſouvent remarquée dans l'Isle St. Dominique, dont les feuilles ſont attachées immediatement a leurs pedicules par le bord. Les unes & les autres pouſſent des branches fort menuës du meme endroit d'ou ſortent les feuilles: elles ont environ demie pied de long, & ſont couvertes des feuilles beaucoup plus petites, que les premiers, qui s'entrecouvrent ſouvent les uns, les autres & compoſent comme la Cheûte d'un feſton. Du fond de chacune des ſes feuilles, il en ſorte une petite grape de fleurs blanches, fort menuës, & compoſée de quatres petites feuilles pointuës; apres qu'elles ſont paſſées, il y vients des bayes rouges comme du Corail, & groſſe comme la ſemence de l'orobe; on le prendroi pour des bayes de nos Cheurefeuilles, car elles en ont la groſſeur, la couleur, & la conſiſtence, & elles pendent en bas en façon des petites grapes. On appelle cette plante dans nos Antilles, & particulierement dans la Martinique Liane de ſerpent, a cauſe de la grande vertu, qu'elle a pour guerir les morſures des ſerpents, & parceque le contour de ſes feuilles repreſentent le plan de la teſte de ces animaux. C'eſt la Caapeba des Braſiliens l'Erva di noſtra Senora, herbe de nôtre Dame, Cipo de Cobras de Portugais de Marggrave livr. 1. chap. 18. Quæ Latine ferme

„ ſic efferri poſſent: Planta hæc omnes pene ſepes ſarmen-
„ tis ſuis tenuibus, flexilibus, rotundis, conjunctis tegit qua-
„ ſi & occultat; quæ ſarmenta per alternas vices ad nodos
„ ſibi invicem ſatis contiguos folium, raro duo protrudunt,
„ hæc folia rotunda ferme, ſæpius ad figuram cordis retuſi

„ acce-

accedunt; pediculis proxime non per foliorum extremita- „
tes, ſed paululum infra dorſum connectuntur. Magnitu- „
do foliorum non ſibi ſemper reſpondet, cum palmæ ma- „
nus magnitudinem ſæpe attingant, longe minora alia. Ner- „
vulos paululum elevatos habent, qui ex pediculi implica- „
tione prodeuntes, hinc inde per folium ſeſe extendunt, ita „
ut ratione figuræ & conſiſtentiæ plurimum ad Ariſtolo- „
chiæ rotundæ folia accedant. „

Binæ repertu dantur ſpecies, una plane glabra, quæ „
frequentior occurrit, altera foliis lanuginoſis & albicantibus „
gaudet, quæ rarior; hiſce duabus quoque tertia conjun- „
genda, quam ſæpius in Inſula St. Dominici reperi, cujus „
folia per extremitatem & foliorum oram proxime pediculis „
connexa. Vtraque ramuſculos, ex eodem, quo folia pro- „
germinant loco, emittit; dimidii pedis longitudine, mino- „
ribus foliis, quam priora coopertos, quæ foliola ſe mutuo „
contegunt & pendentem encarpum oculis exhibent: ad „
extremitates horum foliorum parvulæ quaſi uvæ ex floſcu- „
lis albicantibus, tetrapetalis, acutis, conſtantes prodeunt; „
his deciduis baccæ rubræ corallium æmulantes, magnitu- „
dine ſeminis orobi ſuccedunt; pro caprifolii noſtri baccis „
quis ſumeret, cum craſſitie, colore, & conſiſtentia vix diſ- „
crepent, & parvarum uvarum inſtar propendeant. „

Inſulis noſtris Antillarum, præcipue incolis Inſulæ Mar- „
tinique Liane de ſerpent audit, ob eximias, quas in mor- „
ſibus ſerpentum ſuppeditat vires, & quod ambitus folio- „
rum ſerpentino haud diſſimilis ſit capiti. Hæc planta Caa- „
peba eſt Braſilienſium, Erva de noſtra Senora, herba divæ „
Virginis, Cipo de Cobras Luſitanorum Marggravii Libr. I. c. 13. „

In Tractatu *de novis Plantarum Americanarum generibus* p. 33.
ulterius *Rev. P. Plumier* progreditur, & diſtincte characterem generis ex florum & fructuum conſtitutione ſequenti deſcriptione & ſchemate exhibet:

Caapeba

Caapeba (ſcribit) *eſt Plantæ genus flore roſaceo, quatuor ſcilicet petalis in orbem poſitis conſtante, ſed ſterili, e cujus medio ſurgit piſtillum C. planum, orbiculare & umbilicatum. Embryones autem D. in eadem planta a floribus ſeparati naſcuntur, abeuntque deinde in baccam E. mollem, ſphæricam, & ſemine fœtam F. rugoſo D.*

Caapebæ ſpecies ſunt (1.) *Caapeba folio orbiculari, & umbilicato lævi.* (2.) *Caapeba folio orbiculari, umbilicato tomentoſo.* (3.) *Caapeba folio orbiculari non umbilicato.* Hactenus Plumerius. Hæc ſi probe cum Marggraviana & Piſoniana Caapebæ deſcriptione conciliare aliquis poſſet, certe μέγα νεῖκος (ut cum Aſcraeo vate in Theogon. dicam) ἐπιςαμένως κατεπαύσει, magnam litem ſcienter ſedabit.

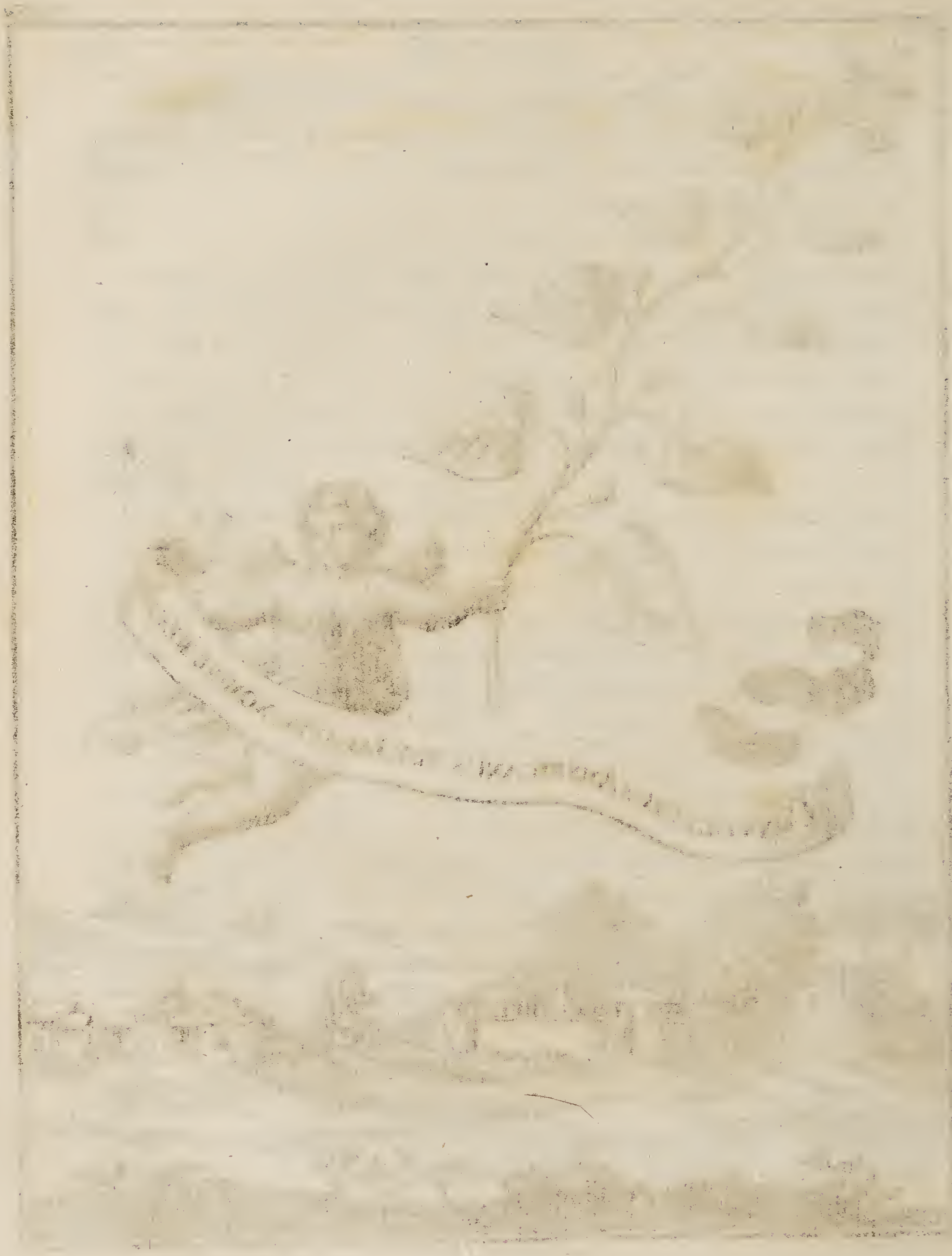
Excellentiſſimus quoque Plukenetius, quem Indicas naturæ gazas plenis calathis inferentem, univerſa ſtupet Europa, in Almageſt. Botanic. p. 114. quærit: *An convolvulus Americanus ſub Jalapiæ nomine receptus, non ſit convolvulus Colubrinus Piſonis Caapeba? ſive convolvulus Braſilianus flore octopetalo monococcos Raji? Figuram*, quam in Phytognom. Tab. 25. Fig. 1. exhibet, B. L. oculis hic ſubjicio, una *cum convolvulo monococco Virginiano D. Baniſteri*, quem haud diſſimilem credit, ex Phytognom. Plukenet. Tab. 166. Fig. 4.

Quod ſi viri hoc in ſtudio conſummatiſſimi, & penes quos Dictatorum auctoritas, hic ſuſpendant judicium, neque certi quid circa has plantas determinare audeant, extremæ eſſet temeritatis, ſi ego judicem hac in re abſtruſiſſima agere vellem, ubi mera ἀκαταςασία regnat:

> - - - *Quid enim contendat hirundo*
> *Cycnis? aut quidnam tremulis facere artubus hædi*
> *Conſimili in curſu poſſint, ac fortis equi vis.*

Plumerianam Caapebæ deſcriptionem examini ſubjiciens Amicorum certiſſimus *Dn. D. Volkamer*, Botanici ſtudii ſi quis alius ſcientiſſimus, Ariadneum ex hoc labyrintho filum præbuit,

CONVOLVULUS AMERICANUS SUB IALAPIÆ NOMINE RECEP

ONOLVULUS MONOCOCCOS VIRGINIANUS.

buit, *eam Bryoniæ & Smilaci aſpera affinem* pronuntians. Vtraque enim herba ſcandens baccifera, ſemine incerti numeri, pericarpio carnoſo rotundo, ſeu baccæ incluſo, flores in Bryonia perfecti, monopetali quadrifariam vel quinquefariam diviſi, in Smilace autem aſpera hexapetali in racemulos congeſti; radice in Smilace ſarmentoſa. Hæc omnia ſi cum delineatione Plumeriana conferantur, manifeſta ſunt, omniumque oculis expoſita patent; latet autem illud, quod in Piſoniana & Marggraviana Caapebæ deſcriptione deſideratur, ut certæ quoque claſſi poſſit inferri, & cum Plumeriana conciliari.

Ego, quod hic amplius addam, nil habeo, niſi illud Rev. P. Nierenbergii Hiſtor. natur. p. 16.: Nunquam ita patuit natura, ut hodie, tantum dimidius vultus antiquis eſt viſus, & velut ex obliquo reſpectus, nunc ex integro & ex directo oſtenditur. Cum novo orbe nova ſpectacula exhibuit, & ſe aut alteram aut diverſam. *Nemo tamen integram hactenus contemplatus eſt.* Hinc omnes Senecæ ſubſcribimus: Multum adhuc operis reſtat, multumque reſtabit, nec ulli nato poſt mille ſecula præcludetur occaſio aliquid adjiciendi.

Reſtat, ut de *Inventore radicis* hujus paucula annectamus. Equidem quis Europæ noſtræ notitiam ejus primus dederit, ἴττω ζεὺς, norit Jupiter. Nullus dubito, quin Luſitani, Braſiliæ domini, hanc radicem una cum aliis naturæ cimeliis primitus in patriam aſportarint, id quod Pometus tamen Mexicanæ regioni vindicat. Galliam hac Braſiliæ alumna ditavit, a Luſitanica Legatione redux Illuſtriſſimus Amelotius, Chriſtianiſſimi ad Luſitaniæ Regem Orator: diſcimus hoc ex Dn. Pometo, qui & hoc addit, quis ægris in Gallia primus hanc radicem exhibuerit: *Ce premier, qui a apporté cette racine à Paris, a eſté Mr. Amelot, Ambaſſadeur de Portugal, & apres luy Mr. Tournefort, qui m'a donné un morçeau; depuis que Mr. Amelot en a apporté a Paris, Mr. Thevard Medecin de la Faculte & quelques autres, l'ont miſe en uſage, comme un remede ſpecifique pour la gueriſon de*

la Pierre ; les Portugais ont eſte les premiers , qui l' ont apporté de Mexique, h. e. Primus, qui Lutetiam Pariſiorum attulit, Dn. Amelotius erat, Legatus ad Regem Luſitaniæ, poſt illum Dn. Tournefortius, qui fruſtum radicis mihi dono dedit. Ab eo temporis tractu, quo radicem hanc Lutetiam detulit Dn. Amelotius, Dn. Thevardius, Facultatis Pariſinæ Medicus, aliique in uſum pharmacevticum produxerunt inſtar remedii ad calculum profligandum ſpecifici. Luſitani primi erant, qui ex Mexicano ſolo attulerunt. Inventionis gloriam cum Illuſtriſſimo Amelotio communem habere aſſerit Excell. Gothofredus l. c. Dn. Roillard, Amelotii in Legatione Luſitanica ſucceſſorem, qui primitus Galliæ radicem hanc intulerunt, majore digni laude Nicotio, qui Tabaco pariter e Luſitania allato Galliam ditavit, hancque plantam ab ejus nomine nobilitavit. Cl. Helvetius, Aurelianenſis Ducis Medicus, edito libello Gallice inſcripto : Traité de maladies, les plus frequentes, & des Remedes ſpecifiques pour les querir, Parreiræ noſtræ aliquoties cum laude meminit. Hinc factum eſt, ut ob hujus radicis & lapidis porcini (piedra del porco) datam notitiam Cl. Eugenius Eybenius, in Belgicam transtulerit, Helvetiique Parenti, Excell. D. D. Joh. Frider. Helvetio, ſcriptis Chemicis & Philoſophicis literato orbi notiſſimo, hanc filii lucubrationem inſcripſerit. Laudatus hic Helvetius radicem Parreiram bravam a Dn. Pille obtinuit: teſtes produco ſeqq. lineolas : *Ce remede m'a eſte donné par Mr. de Pille, connu dans toute l' Europe pour un homme tres-curieux & tres ſçavant. Il en a la decouvert, pendant qu'il eſtoit a la ſuite de Mr. Amelot Conſeiller d' Eſtat, Ambaſſadeur de France en Portugal.* Hoc remedii genus mihi dono oblatum a Dn. de Pille, qui curioſiſſimi & doctiſſimi Viri nomen apud Europæos promeruit. Detexit & didicit ejus uſum, cum Dn. Amelotium, Conſiliarium Status, & Gallicum ad Luſitaniæ Regem Oratorem ſequeretur.

PARREIRAE EXAMEN ET VIRES.

PRiusquam, quomodo & qua doſi radix Parreira brava exhibenda, & ad quæ mala averruncanda & depellenda apta ſit, inquiramus, neceſſitas exigit, ut quæ illius ſint elementa, quæ principiorum textura, quæ particularum mixtio, quis agendi modus, accuratius indagemus. Et quidem, quæ primo in ſenſus incurrunt, mox quæ Chimia ſuppeditat, quæ denique ratio miniſtrat, exhibenda. Si armato inſpiciatur oculo, ea ſe offerunt, quæ caput præcedens exhibet.

Ad *Saporem* quod attinet radicis noſtræ, ex generalibus jam conſtat, quod corpuſcula ſapida guſtus & ſaporis ſenſum producant, variis figurarum, ex quibus conſtant, particulis, quæ ſaliva ſolutæ, linguæ papillas nerveas pro varietate variæ figuræ pungant; maxime vero ſalinæ ſaporum videntur eſſe cauſæ. Ex diverſitate nunc & modificatione figurarum ſalinarum diverſarum, ſaporum quoque diverſitas. Salia omnia videntur anguloſis conſtare particulis, cum tamen anguli ſint minus ac magis acuti, & prout plures anguli ſimul aut pauciores occurrunt, ita ſaporum quoque differentiæ reſultant. Polygona enim corpora multitudine angulorum, minus ac magis obtuſorum, conjunctione infinita fieri poſſunt, ceu egregie Cl. Clericus philoſophatur. In radice noſtra plane ſingularem figurarum ſtructuram eſſe, dulcamarus ſive γλυκύπικρος ſapor prodit, inter mixtos & compoſitos recenſendus, qui hoc ipſo vix determinari poteſt; licet enim particulæ ſalinæ ſulphureis oleoſisque immixtæ, meridiana clarius luce ſe ſiſtant, inque ſenſus incurrant, qualis tamen præciſe ex iſta mixtione oriatur figurarum diſpoſitio, qui dixerit, magnus mihi erit Apollo. Agonizantis in Galliis Carteſianæ Philoſophiæ reſtaurator, Pierre Sylvain Regis, Libr. VIII. Phyſ. c. 4. facem miniſtrare vult & lucem,

ſed debilem nimis, cum idea, quam de corporibus amaris dulcibusque concipit, rem hanc non ſolvat, nedum abſolvat. Ἐμοὶ ἐπιανδάνει οὕτως, mihi ſic placet: Particulas ſalinas, ſulphure volatili delinitas eſſe, oleoſisque mollibus quaſi inviſcatas, involutasque, ut papillas nerveas & fibrillas tangant quidem, non tamen angant. Quod ſi plauſibilem modum hunc non exiſtimes B. L. cedo mihi vel ſimiliorem, vel commodiorem, & viridi tibi caput lauro redimam. Gaudet certe hac facultate Parreira quam Cous noſter deſiderat Lib. II. de Diæt. c. 31. t. 16. τῶν πικρῶν καὶ δριμέων γλύκεσι διακρινῶντα. *Vim amarorum & acrium, dulcium mixtura corrigere oportet.* Vt ita radix Parreira potius amariuſcula ſit, πικρότης, (quod vocabulum de vino veteri quoque uſurpatur) non amara, ob admixtam dulcedinem. Quadrat in noſtram radicem illud Claudiani de Nupt. Honor.

Labuntur gemini fontes, hic dulcis, amarus
Alter; & infuſis corrumpit mella venenis.

Saporem γλυκύπικρον radici Ginſem ſive Ninzin quoque adjudicat nobiliſſ. Breynius in Diſſert. de ead. radice Lugd. Batav. impreſſa, §. 4. dum ſcribit: *Sapore prædita eſt dulci ad Glycyrrhizam vergente, quanquam longe ſuaviori, cum amaritie levi & occulta ſive leviori vi aromatica linguam blande excalefaciente conjuncto.*

Sic Planta Mexicana diuretica Tlallantlacuam cuitlapilli ſive cauda parvi Tlacuazin ſaporem Parreiræ æmulatur, ejusdem quoque in pellenda urina & calculis efficaciæ, de qua hæc Nardus Antonius Recchus in Rer. Medicar. nov. Hiſpan. Hiſt. Libr. VII. cap. 34. habet: *Radix odore inſigni caret, ſed initio dulcedinem quandam præfert Glycyrrhizæ ſimilem, poſtea vero amaritudinis nonnullum ſenſum præbet.* Porro Herba Cozticpatlis ſive Thalictrum Mexicanum, cujus radicis decoctum epotum urinam provocat & renum calorem ac dolorem mitigat, radice gaudet dulci & amaritudinis cujuspiam participe, eod. Nardo teſte Libr. VII. c. 28. p. 235. & hinc credit plantas, quæ ſaporem habent

γλυκύπικρον, utiliſſimas exiſtere ad expurgandos meatus urinarios, renumque calculos.

Parreiræ igitur noſtræ ſapor non ex illis amaris, de quibus Plutarchus Libr. I. Sympoſ. quæſt. 6. pronuntiat : Τῇ γεύσει πάντων ἐστὶ τῶν χυλῶν ὁ πικρὸς ἀηδέστατος. *Guſtatu omnium ſaporum injucundiſſimus eſt amarus.* Quamvis & hæc Plutarchi regula inſignem patiatur exceptionem; cui enim ignotum in communi uſu & jejunorum deliciis eſſe vinum, quod abſynthites nominant, quodque conficiunt immaceratione abſynthii, cardui benedicti, centaurii minoris, ſimilium in amaricando potentium. Tantum enim abeſt, ut hoc amariſſimum potionis genus abhorreant, ut potius cum lena illa vinoſiſſima apud Poëtam exclament:

- - - Salve, anime mi,
Liberi lepos, ut veteris vetuſti cupida ſum!
Nam omnium unguentûm odor præ tuo nautea eſt.
Tu mihi ſtacte, tu cinamomum, tu roſa,
Tu crocum & caſia es, tu bdellium: nam ubi
Tu profuſus, ibi ego me pervelim ſepultam.
Sed cum adhuc naſo odos obſecutus es meo,
Da viciſſim meo gutturi gaudium.

Certe Friſii in hoc potu usque adeo luxuriantur, ut teſte Clariſſ. Lindenio, in uno diverſorio Leovardiæ, provinciæ metropoli, aliquot ſupra quinquagenos cados fuerint conſumpti uno anno : vocat autem cados, quos vulgus oxhoofden; æſtimatur quisque amphoris octoginta. Et quis in abſynthio γλυκύπικρον quærat? Teſtem producimus Cl. Carol. Avantium in elegantiſſimis in Fieræ Cœnam notis p. 137. ſeq. *Quamvis abſynthium*, ſcribit, *vermes ſtrenue interficiat, & veſtimenta a tinearum noxis vindicet; & ipſum tamen aliquando verminare obſervavi, quod non aliunde, quam ex medulla, quæ dulcis percipitur, provenire exiſtimandum eſt.*

Succedit guſtui radicis noſtræ Parreiræ bravæ odor. Qualis in recenti vigeat, haud equidem conſtat; in illis, quas India nobis mittit, nullus. Si Pergameni effato fides adhibenda foret, amara plane deſtituerentur odore; ſed huic Galeni aſſerto opii teter odor, abſynthii & aloës effluvia & caput & nares ferientia, reclamant & contradicunt. Vt myrrham ſilentio tranſeam, quæ ob odoris fragrantiam aromatibus adſcribitur. Vid. Plinium, Dionyſ. Perieg. aliosque, quos citat ævi ſui Phœnix, Belgarum decus, in Select. Med. Diſſ. p. 308. 309. ſeqq. Quod ſi blando calori admoveatur radix, exhalat odorem, non mephitim quidem empyrevmaticam, ſed naribus blandientem, liquiritiæ quoque æmulam.

Hæc ſenſibus externis obvia. Ad alia nunc progrediendum, & quæ *ars illa, corporum naturalium partes, ignis plerumque auxilio vel ſegregatas conjungens, vel conjunctas ſegregans*, (*ceu Chemiam definit* ingenioſiſſimus Anglus, Joh. Freind in Prælect. Chem. p. m. 8.) ſuppeditat, exhibenda. Optandum equidem, ut hæc per ignem analyſis vera foret & genuina corporum in ſimpliciſſima, & principia primo-prima (ſic in ſcholis loquuntur) reſolutio; aſt potius vulcanio hoc adminiculo, accedente rapidiſſimo particularum motu, rerum formæ plane deſtruuntur, textura immutatur, partim ſitus & ſtructura disgregatur, novumque quid emergit, plane a priſtino abludens. Accedit inſuper hoc, quod ad chymica illa principia reduci haud queant omnia phænomena, cum ipſiſſima illa principia nimium quantum inter ſe diſcrepent & pugnent, quippe utcunque inter acidum & Alcali ferveat mortale odium, aliquando tamen alterutrum, ſuo etiam generi non minus iraſcitur. Acida enim cum acidis & alcalica cum alcalinis bellum inteſtinum gerunt; quodque cum uno corpore comparatum Alcali audit, mox ſi ad alterum conferatur, acidi titulo inſignitur. Ita fruſtra quærimus limites, quibus utralibet ſpecies contineri debeat, ut cum ſuperius citato Cl. Freindio loquamur.

Exem-

Exemplis res evaderet clarior, niſi extra choreas nimium ſaltare videremur.

Quæ cum ita ſint, nemo a nobis hoc exiget aut poſtulabit, ut in ſpiritu aliquo aut ſale volatili e radice noſtra per ignem extorquendis operam ſimul & multos ſumptus temere perdamus. Fecit tamen ſolertiſſimus Pharmacopœorum noſtrorum Dn. Dietericus ſucceſſu ſequenti. Raſuræ radicis Parreiræ bravæ unciam ſemis igni commiſit per retortam deſtillando; obtinuit ſpiritus aciduli empyrevma redolentis, ligni Quajaci & corticis Chinæ Chinæ æmuli ſcrupulos quinque; olei empyrevmatici fœtidi, oleo Tartari non abſimilis ℥j. capitis mortui nigerrimi reſidui, inſtar Eboris uſti, ſcrupulos quatuor.

Fluunt ex hac radicis vulcania analyſi ſequentia notatu digna: 1. Spiritum acidiuſculum, plane novum ignis productum eſſe, ſuccedens amaritiei & dulcedini ſive mixto ſapori γλυκυπίκρῳ, indubium præbens indicium, naturam ſaporum in certa textura ac particularum mixtura poſitam eſſe, quæ per diſſociationem ab igneis particulis factam, immutatur, & a priore abludens, aliam ideam ſaporis imprimit. Spiritus enim Parreiræ bravæ, conchis præparatis affuſus, haud levem efferveſcentiam & motum particularum internum produxit, ſulphure inde exhalante naresque feriente; cum tamen in pulvere & infuſo exhibita radix ſenſilem aciditatem vix præ ſe ferat. Poſito tamen, non noviter productas per ignem eſſe has acidiuſculas particulas, & radici occulte inexiſtere, innuunt hæ certe temperiem hujus radicis, ejusque in calculo debellando efficaciam, cum ſecundum Excell. D. Stahlium homines calculo obnoxii ſint perpetuo habitus corporis ſanguinei prædominantis.

2. Spiritus colore ſuo obſcure rubicundo prodit reſinoſarum particularum præpollentiam, quæ vitro quoque ſeſe agglutinantes, clare præſentiam latitantis reſinæ indicant, quod inſuper eſſentiæ Parreiræ bravæ variis menſtruis extractæ, coloris intenſe rubentis confirmant.

3. Olei

3. Olei fœtidi copioſa quantitas & Salis Volatilis & reſinæ quoque index ; quod ſi cum Sale fixo digeratur loco calido & ſ. a. in phiola deſtilletur, obtinebis Sal Volatile, quod quæſiveris; quippe olea deſtillata nihil aliud ſunt, quam Salia volatilia concentrata ope cujusdam acidi, ſecundum Chemicorum regulas.

4. Oleum fœtidum inviſum licet naribus & ob exhalantem empyrevmaticam mephitim exoſum, ex retorta prodiens craſſeſcebat : firmiter collo, per quod prodibat, adhærens, enchiriſi quadam leviuſcula, depoſito fœtore empyrevmatico in Balſamum vel reſinam redigitur, egregie omni reſiſtentem putredini, acrimoniamque ſalſam involventem.

5. Ex capite mortuo nigerrimo poroſiſſimo, in quo radii lucis penitus ſuffocantur, haud difficile erit ſal quoque fixum elicere. Hoc tamen probe notandum, neque Salia, neque ol. fœtidum, neque ſpiritum, neque extractum, vires tantas exſerere; quantas radix porrigit, digito quaſi monſtrante viam, radicem Parreiram agere tota ſubſtantia, uti in Scholis Galenicorum loqui amant, de quibus mox fuſius.

Licet enim non affirmare auſim cum veteribus, dari remedia, certæ cuidam parti vel viſceribus tantummodo dicata, cum id circulationi ſanguinis repugnet, non tamen hoc negandum putarim, extare medicamenta, quæ huic vel illi parti corporis magis vel minus amica ſint, cum hoc dependeat a varia & diverſa partium ſolidarum ſtructura, tam quoad poros intro foras & foras intro ſpectantes, quam quoad ſtamina & fibrillas, ex quibus conſtant & contextæ ſunt, itemque quoad fluida in illis circulantia & fluentia ; & hinc quoque medicamenta diverſos edere in partibus diverſis effectus, quis ambiget ? Hanc vim ſpecificam veteres temperiem dixere, recentiores craſin, texturam, a varia particularum modificatione dependentem, ſive a figurarum varietate. Nemo hoc hodie ferme negat, nec Antiquitas negavit. Sic enim ſentit Hippocrates,

A quo,

A quo, ceu fonte perenni,
cuncta Machaonius arva rigantur aquis.

Δεῖν δέ μοι δοκέει καὶ ταῦτ' εἰδέναι, ὅσα τῷ ἀνθρώπῳ παθήματα ἀπὸ δυναμίων ἔρχεται, καὶ ὅσα ἀπὸ σχημάτων. Λέγω δὴ τί τοῦτο. δύναμιν μὲν εἶναι, τῶν χυμῶν τὰς ἀκρότητάς τε καὶ ἰσχῦς. Σχήματα δὲ λέγω, ὅσα ἔνεστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. *Oportere autem mihi videtur & hoc noviſſe, qui affectus hominis a facultatibus veniant, & qui a figuris. Quod dico, hoc eſt: Facultatem ſcilicet eſſe, humorum ſummas vires Figuras vero intelligo, quæ inſunt in homine* Libr. de vet. Med. XXXIX. 146. Exemplis deinde aliquot dilucidata hac propoſitione, tandem concludit t. XL. 157. f. ταῦτα δὲ πάσχει διὰ τὴν φύσιν τοῦ σχήματος. *Hæc vero patitur ob naturam figuræ.*

Naturæ ſolertiſſimus Myſtes Plinius Libr. XXII. c. 24. ſequentibus eandem rem exprimit verbis: *Eſt & ratio ſubtilitatis immenſæ a Platone deſcendens: corpuſculis rerum lævibus, ſcabris, angulosis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus; ideo non eadem omnibus amara aut dulcia eſſe.* Videmus ſic, quam blande veteres conſpirent cum recentioribus. Hoc vero opus, hic labor erit, particularem inter ſe coordinatarum minimarum diſpoſitionem & nexum velle eruere, eorumque numerum, proportionemque inter ſe determinare ad amuſſim, quæ ob exilitatem ſuam, noſtrorum effugiunt qualemcunque ſenſuum aciem, hoc, inquam, artis opus, in quo tantum votis locus, labor omnis hucusque irritus, perſcrutatio manca, mutilaque. Ad internum igitur principium, formam, vel ideam formalem, vel formam idealem, recurrere ſi quis velit, libet, licet. Οὐ κρινοῦμαι τῶν δέ σοι τὰ πλείονα, ut cum Euripide loquar in Medea: Simus contenti, quid ſenſiles facultates hac de ſpecifica virtute & efficacia radicis noſtræ nobis manifeſtant, & per chemicam analyſin illuſtrant. Quicquid igitur in omnibus renum & veſicæ affectibus auxilii porrigit, quicquid in hydrope præſtat, quicquid virium aliis in morbis leniendis miniſtrat, ceu optimum diureticum; hoc peragit *partim particulis ſuis*

ſalinis tam volatilibus quam fixis; quibus (1.) glandulas & ſiphunculos renales fiſtuloſosque tubulos, per quos tanquam minutiſſima filtra & ſpongiolas urina ſecerni debet, materia tenaci viſcoſaque infarctas & anguſtatas incidendi vi aperiunt, abſtergunt, urinæque ſeparationem promovent. (2.) Fermentum renum fracidum, acrimonia volatili urinoſa deſtitutum & plane iners, diſponunt ad promovendam copioſiorem ſeparationem, quod in cachecticis diſpoſitionibus, imprimis vero illa hydropis ſpecie, quæ, teſte Nobiliſſ. Dn. ab Helmont, renum vitio contingit, in quibus urina fluit pauca, licet ægroti multum potent, fieri ſolet, hoc in affectu particulæ ſalinæ radicis noſtræ ad urinæ excretionem ſtimulant, & partes heterogeneas ſanguinis evehunt. (3.) Dum aquæductus illi, qui ad colligendum aquas, tota domo defluentes, & demittendum in veſicam, velut in ciſternam, deſtinati ſunt, (ureteres innuo,) vel ſinguli, vel ex una parte, materia tenaci viſcidaque quoque turgidi infarctique ſint, ut debito officio fungi haud queant, viſcidam materiam fundendo, aperiendoque & ad veſicam præcipitando, has vias iterum permeabiles reddunt. Quis non in miram hanc particularum ſalinarum radicis noſtræ vim diureticam ſequenti Epigrammate ludat, illamque loquentem quaſi introducat:

Sæpius obſtructis renum canalibus arctis,
Ad fontes refluunt flumina ſalſa ſuos.
Prodigium infelix! vicinis undique membris
Turbatur totis & trepidatur agris.
Quid vos ignavæ, (ſic increpo) ſiſtitis undæ?
Mecum ite, en vobis rumpere clauſtra paro.
Rumpo, patent; notusque ſuas vehit alveus undas,
Lætantur magno membra levata manu.

(4.) Spiritum porro dictum Gorgonium,

qui ſaxea reddit
Corpora, qui totis inducit marmora rebus,

in

in renibus ſtabulantem, arenulasque & ſabulum cum muco viſcido compingentem inque lapidem coagulantem & efformantem, ſalinæ quoque Parreiræ particulæ deſtruunt, & ulteriori calculorum geneſi obicem ponunt.

Vidimus efficaciam *ſalinarum* : nunc quid *ſulphureis*, *oleoſis*, *balſamicis*, *mollibus*, *dulcibus*, *reſinoſis*, *glutinoſis particulis* agat & præſtet, examini ſubjiciemus. His (1.) ſalia acria imprimis ſalſa involvit & deſtruit, præſente quippe calculo urina acrior evadit & ſalſior, hinc criſpationes, & dolorificos meatuum ſpaſmos, eorumque anguſtias inde productas abigit, ut ſoluta criſpatione ad debitam amplitudinem viæ antea arctatæ redeant, id quod veteres laxare & lubricare vias calculoque viam parare dixerunt; imprimis (2.) particulæ dulces mollesque & reſinoſæ, amaris immixtæ, aptæ natæ ſunt ad ſalſedinem urinæ temperandam; quid enim ſalivæ ſalſedinem magis corrigit, quam liquiritia, paſſulæ &c. Accedit, quod dulcia ſemper habeant quandam γλισχρότητα & viſcedinem ob intimiorem particularum ſulphurearum nexum & cohæſionem, quibus ſimul abſtergunt & lubricant, ac particulas ſalinas involvunt, inviſcant, doloresque demulcent, anodynique vices ſupplent; non abſimili modo ac Gummi Arabicum, quod ceu præſentaneum in calculi doloribus remedium Curioſiſſ. & Rever. P. Boccone commendat.

Vt taceam, vi quadam ſpecifica, quæ a nobis determinari nequit, hanc quoque Parreiram noſtram in comminuendo calculo efficaciam ſuam exerere, cum & menſtrua proſtent, omni corroſivo deſtituta ſapore, imo plane inſipida, quæ ſuccis corporis noſtri admixta, & circulationis lege renibus ingeſta promte in calculos renales irrumpere, eos aggredi, maſſamque coagmentatam, inque lapideam duritiem concretam diffringere & comminuere poſſint; haud aliter ac

Gutta cavat lapidem, non vi, ſed ſæpe cadendo.

Vbi tamen non negandum, optatum certe medicamentorum horum lithontripticorum inſipidorum ſucceſſum, utplurimum a lapidis qualitate dependere; quod ſi tophaceum repererint, feliciorem certe effectum expectabis, quam in ſiliceo. Congeſſit hanc circa materiam plurima apud alios plane non reperiunda, & intacta, omnigenæ eruditionis abyſſus Cl. Salmaſius, ſeculi miraculum, in interpretat. Aphoriſm. Hippocrat. 79. ſect. 4. de Calculo. Inter remedia illa lithontriptica non corroſiva ac pene inſipida choream ducit pulvis Nephriticus Magnifici quondam Præſidis Academiæ noſtræ, ϰῦν ἐν ἁγίοις, Volkameri. Timæanum porro in calculo evporiſton, & ſuccus betulæ, quorum virtutem in comminuendo calculo, ſi quis negare velit, experientiam tot Excellentiſſimorum Practicorum habebit contradicentem. Meminiſſe quoque juvabit liquoris illius (cujus Generoſiſſ. Dn. Boyle Tract. de Specif. remed. cum corpuſcul. philoſoph. concord. prop. 1. mentionem injecit) adeo debilis, ut integrum etiam ejus poculum abſque noxa ebibi poſſit, & nihilo ſecius in duriſſima corpora, ut lapides, imo metalla quoque, fortiori modo agat, quam ipſa menſtrua corroſiva. Eundem effectum expectes in calculo ex infuſo lapidis Hiſpanice dicti *Pedra quadrata*, a Nephritico lapide plane diverſi, effluviis haud ſenſibilibus impraegnati, cujus notitiam ſequenti optata occaſione obtinui.

Cum *Invictiſſimus Imperator, Hiſpaniarum & Indiarum Monarcha, Dominus noſter Clementiſſimus, CAROLVS, ordine Cæſarum SEXTVS, rebus geſtis MAGNVS, Virtutibus Chriſtiano Principe digniſſimis MAXIMVS, quem DEVS ſervet, ſoſpitet, tueatur triumphisque cumulet,*

let, poſt Coronam Francofurti ipſius ſacrato Capiti impoſitam, factamque Imperii inaugurationem, Vrbem noſtram inter lætiſſimos applauſus & ardentiſſima vota tranſiret, ac inclytum Senatum civesque jurejurando in fidem reciperet, obtigit, ut Illius *Machaonem fidiſſimum* & in proſperis æque ac adverſis, per terræ marisque tractus individuum comitem adire, ejusque mihi favorem conciliare licuerit. Eſt is *Vir Excellentiſſimus Dn. D. FACKHIVS, Sacr. Cæſar. Majeſt. Conſiliarius & Perſonæ Sacr. Medicorum Princeps*, qui inter alia luculenta ſatis humanitatis & benevolentiæ erga me documenta retulit, ſibi in Hiſpania calculi doloribus excruciato, aliis nihil proficientibus, hoc ex remedio, *Pedra* nempe *quadrata*, paratum *Infuſum* profuiſſe, illud dolores ſedaſſe, calculumque eliminaſſe. In Ephemeridibus Venetis, *Galleria di Minerva inſcriptis*, Tom. V. part. X. p.m. 271. mentio etiam fit lapidis, cui Excell. Hector a Valle nomen *Pietra Quadra* impoſuit, vires ejus in partu difficili, fœtuque mortuo expellendo his verbis recenſens: *Diedi in acqua d' Artemiſia e Meliſſa la infuſione della detta Pietra Sfregolata, ad un Gentildonna, che ſoleva ſtentare ſino alle Agonie in partorire, e partori felicemente. Ad altre due la diedi in acqua di Gigli bianchi, e di dittamo Cretico con evento fortunato.* i. e. Exhibui in infuſo „ aquæ Artemiſiæ & Meliſſæ dictum lapidem comminutum „ (de petra quadra illi ſermo) fœminæ cuidam nobili, partus „ doloribus agonizanti, quæ feliciter in dias luminis auras fœ- „ tum protulit. Aliis duabus in aqua liliorum alborum & di- „ ctamni Cretici dedi, felici cum ſucceſſu. „ Sed plura de hoc lapide in peculiari diſſertatiuncula egimus. Vt alia omni corroſiva vi deſtituta Lithontriptica ſilentio prætercam.

Poſuimus his hactenus adductis, uti ſpero, fundamentum, quod vera ratio & experientia non refellet, cuique plurimi effectus radicis noſtræ laudatiſſimi, quos in Praxi promit & prodit, poſſunt inædificari: Hæc enim ſpecialiſſima vis

diuretica in noſtra latens radice tot ac tantis aliis palmam præripit. Nihil apud Practicos frequentius reperies, quam cautelas & querelas de diureticis in omnibus renum & veſicæ morbis ſæpius infauſte exhibitis; dum enim morbum tollere debent, potius ægrum tollunt, dolores inflammationesque ſæpius augent & inducunt. Nil horum incommodorum a temperatiſſima radicis noſtræ craſi metuendum. Conſentientem habemus Dn. Helvetium; *On a jusqu'icy emploié un grand nombre des remedes contre les Maladies des Reins & de la Veſſie; les diuretiques ſont ceux que l' on a le plus mis en uſage: mais l' experience a fait voir, que dans beaucoup d' occaſions ils ont eſté plus nuiſibles qu' utiles. Ils ont causé quelquefois des deſordres aſſez facheux, pour faire apprehender, de s' en ſervir en toutes rencontres, parce que chariant trop de Matieres à la fois, & precipitant trop abondamment les urines, il cauſoint des ſupreſſions entieres & des douleurs extrémes & continuelles. Cependant on eſtoit ſouvent obligé de tenter ce ſecours malgré, qu' on n' en eût, parce qu' on n'en connoiſſoit pas de meilleur: mais depuis peu d' années qu' on a decouvert l' uſage de la Racine de Parera brava, on n' eſt plus dans le même embarras. Ce remede n' eſt point ſujet a des pareils inconvenients, c' eſt un ſpecifique contre toutes les maladies des Reins, & de la Veſſie qui ſont curables. Il agit avec tant de douceur, qu' il n' y a point d' occaſion ou l' on ne puiſſe l' employer ſans en craindre de mauvaiſes ſuites; & on peut comparer ſes effets aux éffets ſpecifiques du Quinquina, de l' Hypecacuana, & de l' Alun. J' ai vu de malades, qui apres en avoir usé, ont rendu de pierres groſſes comme des olives & ſe ſont par la garantis de la Taille; cependant cet éfet n' eſt pas toujours certain, il reuſſit aux uns & ne „ reuſſit pas aux autres.* i. e. Varia hucusque ad debellandos „ renum & veſicæ morbos adhibita fuere remedia; ex qui- „ bus diuretica in frequentiorem protracta uſum; ſed ex- „ perientia rerum magiſtra docuit, in plurimis caſibus plus „ nocuiſſe illa, quam profuiſſe. Sæpius enim anſam præ-

„ buêre

buêre funeſtis ſymptomatibus, ut cautius mercari didice- „
rint Practici, ſemper & ubique illa exhibere ægris, materiam „
quippe peccantem ſimul & ſemel eliminando, urinamque „
copioſius juſto præcipitando, omnigenam ſuppreſſionem, „
doloresque intenſiſſimos continuosque produxerunt. In- „
terim defectu meliorum, his auxiliis uti coacti fuerunt, us- „
que dum ab annis non multis, radicis Parreiræ bravæ in- „
troducto & patefacto uſu, huic obviam itum difficultati. „
Hoc enim remedium ſimilibus & recenſitis incommodis ca- „
ret, ſpecificum quippe in omnibus renum & veſicæ mor- „
bis, qui curam admittunt, pharmacum. Tam blande, „
tam leniter virtutem & vires ſuas promit, ut nulla pla- „
ne ſe offerat occaſio morbi, cui ſine ullo metu ac hæſi- „
tantia non exhiberi poſſit. Effectus, quos, exerit laudatiſſi- „
mos, effectibus ſpecificis Chinæ Chinæ, Hypecacuanhæ „
& aluminis perquam ſimiles ſunt. Viſui ſeſe obtulerunt „
ægroti, qui poſt uſum hujus radicis, lapides magnitudine „
olivarum fructus æquantes, excreverunt, ab imminente ſe- „
ctione calculi immunes ſic redditi. Non idem tamen ſem- „
per effectus, cum huic individuo citius medeatur, quam al- „
teri. „ Eandem ſententiam fovent duumviri Braſilienſis Hiſtoriæ, Piſo & Marggravius; ille Hiſtor. Braſil. de Facult. ſimplic. libr. IV. p. 95. *Renum, ureterum & veſicæ obſtructionibus medetur. Vsque adeo calculi expellit materiam, ut magnates Luſitani aliud nullum medicamentum huic prætulerint.* Addit edit. ſecund. p. 312. *Radices imprimis illæ, quæ jam plane adoleverunt, humoribus ſeroſis movendis, & calculis frangendis dicatæ ſunt, quæ vero primo natæ frondes & ſarmenta, morſibus ſerpentum medentur.* Hic vero Hiſtor. Plantar. Braſil. libr. I. c. 13. *Radix contra calculum excellentiſſima, & eſt illa, quam Luſitanus dabat Dn. van der Duſſen, optimo ſucceſſu.*

Piſo

Marggrav

PAR-

PARREIRAE VSVS, PRAEPARATA ET DOSIS.

PErluſtratis Parreiræ bravæ viribus, indigitatoque agendi modo ac explicata facultate, ſupereſt, ut qua medicamentorum forma, quo apparatu, qua doſi, commode exhibeatur, aliisque aggregetur medicamentis, nunc doceamus. Modum, quo in Braſilia Luſitaniaque ægris porrigunt, Dn. Helvetius, *dans la Traité des Maladies les plus frequentes, & des remedes ſpecifiques pour les guerir &c.* p. 96. ſiſtit ſequentibus verbis: *La maniere de s' en ſervir dans le Breſil & en Portugal, eſt de faire bouillir une once de cette racine batué & effilée, avec un gros de Sel Ammoniac dans une Pinte d' eau. Lors qu' elle a fait cinq ou ſix bouillons, on la retire du feu, & on la laiſſe infuſer jusqu' a ce qu' elle ſoit froide. On paſſe la liqueur, & le malade en boit enſuite un verre de quatre heures: on en peut donner auſſi en ſubſtance:* h. e. *Modus, quo hoc remedio in Braſilia Luſitaniaque utuntur, hic eſt. Radicis Parreiræ contuſæ unciam unam, cum Salis Armon. drachma in menſura aquæ decoquunt, cum aliquoties ebullierit, ab igne removent, & ulteriori extractioni, frigorique exponunt. Bibat de hoc filtrato liquore hauſtum, ſingulis quatuor horis repetendo. In ſubſtantia quoque exhibetur radix.* Subjungimus Helvetio Cl. Piſonem de Facult. ſimpl. Libr. IV. c. 54. p. 95. Edit. I. *Radix in taleolas ſecta, perque aliquot dies ſub dio in liquido convenienti macerata, vim ſuam illi communicat, nec ingrato adeo ſapore aut cereviſiam, aut vinum, quo diluitur, imbuit, quin potus ordinarii loco ægri illo utuntur, quod renum, ureterum & veſicæ obſtructionibus medeatur. Vsque adeo calculi expellit materiem, ut Magnates Luſitani aliud nullum medicamentum huic prætulerint.*

Cum hodie omnibus fere θερμοποσία familiaris, plurimique in Thee illo Sinenſi & delicias & ſanitatem venentur, tædioſaque faſtidiant decocta, hanc radicem Parreiram, foliis Acmellæ

mellæ maritatam, vel ſpeciebus decocti Nephritici Foreſti a Zwölfero correctis immixtam, ſummo exhibui emolumento; nec facti fere pœnituit unquam, cum inexpugnabiles calculi dolores, evacuatis aliquot Thee hujus ſpecifici calicibus, domitos ſæpe viderim. Ratio in promtu; quippe particularum motum exagitans calor mediante aqua, devicta ejus cruditate, non tantum vires ſpecierum, quibus ſuperinfuſa mobiliores & ad extractionem aptiores arripit ſibique aſſociat, ſed etiam corporis humoribus immixtas, lege circulationis ad obſtructiones defert, calore blando eo facilius feliciusque reſerat, viſcidum reſolvit, acrimoniam temperat, & per vias debitas eliminat. Velim tamen in delectu *Acmellæ* vel *Chryſanthemi Bidentis, ſive Bidentis Zeilanici fl. luteo lamii folio*, (cujus figuram elegantiſſimamque deſcriptionem & vires Cl. Dn. *Breynius* in *diſſert. Botanico-Medica de Radice Gin-Sem & Acmella* exhibet) caute quis ſe gerat, cum & pretio & viribus nimium differant. Jungimus Acmellæ Ceylonenſi, Chilenſium Clinclin, ſive Polygalam cæruleam anguſtis & denſioribus foliis, quam polygala vulgaris C.B. quæ Planta potentiſſimi diuretici in infuſo vices ſupplere prædicatur a R. Patre Feuillee dans le Journal des obſervations phyſiques & Mathematiques p. 721. Idem Vir doctiſſimus nimius fere eſt in prædicanda vi lithontriptica Alkakengi amplo flore violaceo, cujus fructus aliquot in aqua communi contriti vel in vino albo contuſi exhibiti, incantamenti inſtar urinam calculumque pellere creduntur, l. c. p. 724. Differt tamen hic Chilenſis fructus toto cœlo ab Alkakengi Mexicano, quem deſcripſit Joh. Terentius Not. in Nard. Ant. Recchi Libr. VIII. c. L. p. 296.

Cum dolores calculi ſæpius adſtrictam alvum comitem habeant, decantatiſſimum illud *linum Catharcticum*, quod nunc curioſorum practicorum animos allicit, huic radici admixtum, & inſtar Thee ſpecifici, infuſi æmuli exhibitum, indicationibus ſatisfacit omnibus.

Quod *linum Catharcticum* concernit, ὡς ἐν παρόδῳ hoc addere libet, vocari illud ab Anglis *Millemountain*, teſte Meretto in Pinace, & videtur eſſe Chamælinum Cluſii, vel linum pumilum, ſive potius minimum Bauhini; & parvitate ſua floribus albis exiguis, vaſculis lini caniculatis, & vi cathar&tica abunde ab aliis linis diſtinguitur ſecundum Excell. Rajum in Synopſ. method. Stirp. Britann. p. 221. & Sam. Dale Supplem. Pharmacolog. p. 211. ſeqq. & Chabræum, qui ſub nomine lini minimi floſculis albis, ſive Alſines vernæ glabræ deſcribit: Stirp. Sciagraph. p. m. 480. Vid. Sibbaldus Prodr. Nat. Hiſt. Scot. p. 56.

Easdem pene vires ac linum catharcticum promit Herba Gvilno Chilenſium, innocuum plane laxans, omni conveniens ætati omnique ſexui, cujus infuſum nil quoque nauſeabundi habet, quam novam plantam deſcribit & delineari inſuper fecit ſub nomine Graminis Bromoidis catharctici jam laudatus Rev. P. Feuillee, l. c. p. 705. Forte hoc gramen eſt ſubtile & delicatum illud, cujus meminit Rev. P. Alonſo d'Ouaglie in relatione hiſtorica Regni Chili, quod in aqua pariter decoctum, & calide hauſtum ſtupendas vires exſerit, introrſumque educit. Vid. quæ de Muſco cathartico habet Excell. Borrichius in Act. Med. P. I. Obſerv. 66. p. 126.

Quod ſi ventriculus aquam ſimplicem abhorreat, cereviſiæ incoquatur, vel ſola Parreira, vel cum *ſemine Dauci*, quod remedii genus admodum ſalutare erit. Quod ſi cum *ſucco Betulæ* combinentur, & in cereviſia fermententur, medicamentum exurget inde, quo in calculo debellando vix melius ullum. Vid. de Cereviſia leptomera, ceu optimo calculi prophylactico, Illuſtr. *Charlton*. diatrib. de Lithiaſ. p. m. 176. Act. Hafn. P. I. Obſerv. 19. Vel coquatur parreira in vino cum gramine cruciato, ab Alpin. de Plant. Aegypt. c. 40. & Bontio Hiſt. natur. & Medic. Ind. orient. L. VI. c. 52. deſcripto, eleganti certe efficacique diuretico, cujus meminit Bontius ſequentibus:

Gra-

Gramen ego quamvis vociter viliſſima planta;
Sed tamen in morbis notus me prætulit uſus,
Qui renes dire vexantque dolore veſicam.

Vid. de hoc gramine pariter Nieuhofium en ſyne Gedankwaerdige Zee en Land-Reiſen in Fol. p. 250.

Exhibetur præterea radix Parreira *in ſubſtantia*, ut loqui amant ἰατρῶν παῖδες, in *pulvere ſubtiliſſimo*, de quo Dn. Helvetius l. c. *On en peut donner auſſi en ſubſtance. La doſe eſt d' un demie gros & quinze grains de ſel Ammoniac, qu' on reitere de quatres heures en quatres heures, jusqu' a ce qu' on ſoit ſoulagé.* h. e. Etiam in ſubſtantia ægris exhibetur ad drachmam ſemis „ cum quindecim Salis Ammoniaci granis, quod repetitis vi- „ cibus poſt 4. horarum ſpatium, usque dum æger levamen „ ſentit, fieri ſolet. „

Certe crebriori uſu edoctus, *Parreira brava* hoc cum *cortice Chinæ Chinæ*, *ligno Quajaco* aliisque plurimis vegetabilibus commune habet, ut in ſimplici *pulvere* vel in *Infuſo* & Thee ſpecifico exhibita felicius operetur, quam ſpiritus acidulus ac oleum empyrevmaticum deſtillatione prodiens, Eſſentia cum ſpiritu appropriato alioque menſtruo apto parata, aut ſimilia ex cortice Chinæ Chinæ & Quajaco compoſita remedia, quod clare innuit, in textura ſpecifica medicamentoſam vim harum ſimplicium conſiſtere. Vid. Excell. Lipſienſium Aeſculapius ὁ πάνυ *Bohnius, in aurea diſſert. de Medicamentorum Chymicorum & Galenicorum præpollentia dubia.* §. LXIV. p. 56. *Dn. Pomet l' Hiſtoire generale des Drogues Livres* 2. Chap. XIV. p. 69. *pulverem parreiræ* in vino exhibet, mane ventriculo vacuo. Loco Salis Armon. quod Dn. Helvetius pro ſtimulo addit, in nonnullis caſibus *Sal amarum catharcticum Ebshamenſe* ex voto ſubſtituitur, de quo prolixe egit *Clariſſ. Dn. Nehem. Grevv in peculiari de hoc Sale amaro catharctico Tract. Londin. 1685. impreſſo* & Dn. Helvetius in libr. ſæpius citat. Traité des Maladies p. 80. Si conjecturæ experimentisque locus, an non ex aquis lacus Cei-

cenſis in Moravia tanto infectis amarore, quantus in gentiana & felle animalium vix reperitur, ſal hoc æmulum ſalis Angliæ Ebshamenſis parari poſſit, curioſis regionis iſtius indagandum relinquo. Adeo enim nitro ſcatet, ut ex ℔vj. hujus aquæ aliquot Nitri uncias extraxerit *diligentiſſimus Jordanus in deſcript. Aqu. medicat. Moraviæ.* Meminit & hujus aquæ ſumme amaricantis *Excell. Hertodt in Tartaromaſtig. Morav.* Quod ſi *Tartarum nitratum* Parreiræ noſtræ admiſcueris, vix ulli pharmaco antinephritico palmam cedet. *Millepedes* quoque Parreiræ ſociantur felici ſucceſſu, quippe urinæ ſuppreſſiones aliquoties incantamenti inſtar hoc remedio ſuſtuli; ſed porrigendum in optato illo momento, quo natura ſe ſolvere geſtit, qua obluctante & renitente κενεὰ πάντα.

Optime eidem radici durantibus ſpaſmodicis illis tenſionibus dolorificis cinnabarina junguntur, ceu tutiſſima anodyna; ab *opiatis* enim cavendum in leniendis doloribus nephriticis & arthriticis, cum ſæpius his in caſibus narcotica vis opii in necroticam degeneret; quod Excell. Stahlius, judicioſiſſimus cautelarum practicarum promus condus, annotavit, intra exiguum temporis ſpatium ſex hoc malo laborantes ab opiatorum uſu paucis horis aut diebus periiſſe. *Certe opiata ſic exhibentes faciunt ægrotanti, quod evnuchi Artaxerxis faciebant Hamani. Cujus quidem faciem tegebant tanquam ſubtracturi oculis & iræ Regis; interim & Regem verbis inflammabant, & Hamanem mentione patibuli, Mardochæo erecti, in ſublime perniciter agebant.* Eſter. 7. v. 8. 9. 10. ceu feſtive ſcribit Leydenſis gloria Pindi.

Spiritus ex radice Parreira deſtillatus aliquoties exhibitus ſudorem potius movit, quam urinam; ſed mirari deſii, cogitans, quod diaphoretica modaliter a diureticis differant; quippe a diaphoreticis M. S. movetur vehementius, & a centro ad peripheriam corporis largiori in quantitate pellitur; a diureticis vero non æque, quæ potius blande movendo ſanguinem,

guinem, ad interiores partes, & conſequenter etiam ad renes propellunt. Hinc diaphoreticis ſæpius exhibitis & ſero jam imminuto, diuretica non conveniunt.

De Sale volatili & fixo jam in examine Chymico dictum, quod ſi illud Sal volatile anxie quoque deſideres, obtinebis vel *methodo Excellentiſſimi Wedelii*, communis Germaniæ in ſtudio medico Præceptoris, vel *Helmontiana*, per longam olei fœtidi cum ſale fixo in blandiſſimo calore circulationem & ſubſequentem ſublimationem. Ego vero radicem ipſam huic per ignis violentiam extorto remedio, longe prætulerim: habebis hoc tamen modo, ſi exoptes.

Dn. Helvetius ex hac radice Balſamum conficit, ut eo melius in expeditionibus bellicis & ſuſcipiendis itineribus ſecum vehi poſſit. En! Balſamum ipſiſſimis Auctoris verbis libr. cit. pag. 99. *Prenez de l' Huile de Scorpion composée, ſuivant Mathiole, une livre : la Baume de Copayvé cinq Onces : du Baume de Soulphre Therebentiné quatres onces : du Stirax liquides deux onces : de la Cire jaune ſix onces : de la Racine de Parrera brava en poudre ſubtile une demie livre : du ſel Ammoniac deux onces : d' excellent vin d' Eſpagne deux livres. Faites bouillir le tout a petit feu, en le remuant toujours avec une ſpatule de bois jusqu' a l' evaporation entiere du vin ; enſuite ôtez le tout du feu, & paſſez le Baume chaud â travers une etamine avec une forte expreſſion; & quand il ſera a demi refroidi, vous y ajouterez trois onces du baume de Perou noir, que vous mélerez bien avec la ſpatule. Lorsque tout ſera froid, vous le mettrez dans un pot de Fayance bien bouché. La doſe eſt d' un demi gros, & on peut retrancher la cire, ſi l' on veut. Balſamum Parreiræ Helvetii:* ℞. Ol. Scorpion. compoſ. Matthiol. ℔j. Balſ. Copayb. ℥v. Sulph. Thereb. ℥iv. Styrac. liq. ℥ij. Cer. flav. ℥vj. Rad. Parrer. brav. ſubtiliſſ. pulveris. ℔ß. Sal. Ammoniac. ℥ij. Vin. Hiſpan. optim. ℔ij. lento igne omnia coquito, lignea ſpatula ſemper agitando, ad totalem Vini Hiſpanici evaporationem usque. Hoc facto ab igne removeto,

per textum cilicinum expreſſione forti facta Balſamum trajicito ; cum aliquantulum deferbuerit, addito Balſ. Peruv. nigr. ℥iij. ſpatula lignea probe miſcendo & agitando. Cum omnia frigore condenſata, vaſi fictili Faventino, probe obturato, immittito. Doſis hujus Balſami drachmæ ſemis pondus erit. Cera, ſi placuerit, omitti poteſt.

Vires hujus Balſami ferme hyperbolicæ ; in hydrope naſcente illud quoque commendat Helvetius ob diureticam vim, præmiſſis tamen univerſalibus ; quo facto doſis Balſami exhibetur, & ſingulis 4. horis repetitur, involuta cruſtulæ ſaccharatæ, ut deglutiatur promtius. Aſſumpto hoc pharmaco, hauſtus vini albi, vel ptiſanæ aperientis ſtatim exhibendus. Quatuor diebus remedii hujus uſus continuandus, quinto æger pulvere febrili purgandus; die poſt aſſumtum purgans, & quatuor diebus ſequentibus Balſamum iterum exhibetur. Quodſi durante & continuato Balſami hujus uſu nil æger levaminis ſentiat, nec urina profluat largior, ab ulteriori uſu abſtinendum, indeque concludendum, malum vel difficulter vel plane non tolli poſſe. Hæc de Balſamo ſuo Helvetius ; qui inſuper addit, hoc pharmacum eandem in averruncandis calculi malis exſerere vim ſpecificam, ac China Chinæ in febribus, Ipecacuanha in dyſenteria, & Alumen in Hæmoptyſi.

Paravimus inſuper ex hac radice, more hactenus recepto, *Eſſentiam duplicem* pro varietate cauſæ morbificæ; & quidem in cauſa vulgo frigida dicta, ubi malum ab acido viſcido utplurimum proficiſcitur, cum Spir. Tartar. vere volatili extrahitur haud certe contemnendi uſus, cujus doſis a gutt. 20. ad drachmam ſemis in Thee ſpecifico, vel aqua ad calculum e nucleis, alioque vehiculo. Eſſentia quoque confieri poſſet in eodem caſu cum Spir. Acmellæ ex India allato, qui paſſim in officinis proſtat; non tamen ſponſor extiterim ulli, acmellæ folia cum ſilice maſticata, eundem emollire, præſertim cum

ſæpius

ſæpius jam laudati Cl. Breynii expectationem circa hoc experimentum eventus eluſerit. Hæc autem erit *Eſſentia Parreiræ bravæ tartariſata volatilis* : ℞. Raſ. Rad. Parreir. brav. ℥ß. ſpir. tart. ſal. volat. imprægn. ℥iv. f. l. a. digeſtio & filtretur. Etiam *Eſſentia compoſita* ſequenti modo parari poterit. ℞. Raſ. Rad. Parreir. brav. ℥ß. G. Lign. Quajac. ʒß. Tinct. Tart. compoſ. ℥iv. f. ſ. a. digeſtio & filtr. add. ol. lign. Saſſaf. deſtill. gutt. viij. M. Cum autem diuretica, calida præſertim, calidis & ſiccis affectibus laborantibus minime conveniant, hinc eſſentiam Parreiræ bravæ præparare juſſi, cum menſtruo meo nitroſo caſtoriſato, divino certe medicamine; conducet quippe hæc eſſentia melius bilioſis:

Nam calidi plus eſt illis, quibus acria corda
Iracundaque mens facile efferveſcit in iram,

ſecundum *Lucretium*. *Eſſenta Parreiræ bravæ Nitr.* ℞. Raſ. Rad. Parreir. brav. ℥ß. Spir. Nitr. dulc. Caſtoriſ. ℥iv. f. ſ. a. digeſt. & filtr.

Quod ſi quis *Extractum Parreiræ* deſideret, illud obtinere poterit, modo Cl. Friendium in Prælect. Chymicis non conſulat; ex hujus enim mente & hypotheſi, tanquam rigidi nimis Cenſoris, *Extracta ob partes ſubtiliores avolantes & in abſtractione diſſipatas ad medicos uſus nil conferunt. Si vero quis partium craſſarum & magis inertium delectum facere velit, eas nulla alia apparatus ratio æque feliciter ſuppeditat. Ita ut ea, quæ a Chymicis tantopere venditantur Extracta, ſi vires medicas ſpectes, non tam pharmaci loco, quam vehiculi, ſi ita loqui liceat, habenda ſint.* Hæc Friendiana ſi non tangant quempiam, & extractum ex Parreira brava obnixe petat, en compoſitum habebit & ſimplex. *Extractum Parreiræ bravæ reſinoſum.* ℞. Rad. Parreir. brav. ℥ij. extrah. c. Spir. Vini Auſtriac. rectificatiſſ. ℥xij. Tinct. abſtrahatur ſ. a. ad conſiſtentiam Extr. reſinoſi. D. ad uſum. Spir. abſtractus ſignetur Spir. Vin. Parreir. brav. Reſiduum radicis coqu. in aqua fontan. clarificetur & inſpiſſetur ad conſiſt. extr. aquoſ. pro pilulis & potionibus. Ex Spir. Vin. Parreir. brav. & extr. ejusd. radicis parari poterit ſequens Eſſentia compoſita Parreiræ. ℞. Extr.

℞ad. Parreir. brav. Myrrh. balſam. noſtr. an. ʒj. Spir. Vin. Parr. brav. ℥iv. f. ſolutio. D. ad uſum.

Doſis radicis noſtræ, uti jam ſupra annotatum, ad pondus drachmæ dimidiæ, ſcrupulorum duorum, imo drachmæ unius, ſi ſola, nullo admixto ſtimulo, in pulvere ſubtiliſſimo exhibeatur. Exacte enim definiri doſis nequit, cum natura a natura, regio a regione differat. Satius eſt peccare in defectu quam exceſſu.

Et hoc quoque circa uſum Parreiræ noſtræ monendum duxi, quod de diureticorum abuſu notavit gloria Germanorum „ Practicorum Beatus *Ettmüllerus* noſter ; ubi nempe ad tem- „ pus fruſtra adhibita fuerint medicamenta, ſubſiſtatur, & fe- „ riæ quaſi permittantur naturæ, ne illo uſu nimio, plus quam „ par eſt, ad renes moveantur cruditates, quod obſervatione Epiphanii Ferdinandi illuſtrat. Non poſſum continere calamum, quin colophonem additurus verbis acutiſſimi Antoni- „ dæ de Sapient. Med. §. 25. finiam : Sæpe nulla res magis ad- „ juvat laborantem, quam tempeſtiva abſtinentia, non jam „ dico a cibo, ſed medicina. Audiant, qui intereſſe honoris „ ſui arbitrantur, ne qua viſitatio tranſeat ſine Recipe. Ali- „ quando ſola dies & quies ut graves morbos ſanant, ſic ma- „ gnos motus ſedant. In alimentis varietas delectat, in me- „ dicamentis paucitas. Sicuti in Ethicis idem vagus & vanus „ eſt, ita in medicis *præſcriptor immodicus fit proſcriptor exitio-* „ *ſus*.

VSVS PLANTAE CAAPEBAE ET
RADICIS NOSSA SENHORA.

HActenus Parreiram bravam examini ſubjecimus ; reſtat, ut paucis Caapebæ plantæ ejusque foliorum uſum, radicisque noſſa Senhora dictæ ſpecificam contra morſum ſerpentum vim admirandamque efficaciam ſiſtamus.

Omnes

CIPO DE COBRAS
ERVA DE NOSSA SENHORA

Omnes equidem plantæ partes in id amice conſpirare videntur, ut deleterium a ſerpentibus aliisque veneno nocentibus rebus corpori ingeſtum virus abigendo, priſtinam reſtituant ſanitatem : mutuemur in hanc alexiteriam plantæ hujus vim verſus illos, quos nitidiſſimus Poëtarum Anglorum Coulejus fudit:

Quid quod ſerpentum furialia pello venena,
Et mea ſerpentes dia venena necant.
Illos ſubtili ferit arcanaque ſagitta,
Et perimit cæco vulnere triſtis odor.
Sic, Pater arcitenens! victum Pythona fuiſſe
Arbitror, & ſuccis illita tela meis.

Folia Caapebæ Marggravius Hiſtor. Plantar. Lib. I. c. 13. p. m. 26. memorat, ſingulare eſſe remedium contra morſus venenatorum animalium, ut ſerpentum, tam in hominibus quam brutis, ſi morſui paulum contuſa imponantur ; curantur enim morſus ſine ullo alio medicamento. *Succum foliorum Caapebæ* & Cajatiæ in morſu venenatiſſimo anguis Ibobocæ, a Luſitanis Cobra de Corais dictæ, laudat Piſo de Venen. eorumque antidotis L. 3. p. 43. edit. 1. nam edit. 2. p. 278. vocatur Anguis Cobra de Coral. Sanatur, inquit, morſus emplaſtro e capite ſerpentis concinnato, & efficaciter appoſito. Pulvis plantæ Nhambi & ſuccus foliorum Caapebæ & Cajatiæ vulneri inſtillatus extrahit virus. Binæ hæ plantæ *Cajatiæ* & *Caapebæ*, in eundem ſcopum alexiterium collineant, eodemque inſigniuntur nomine, nempe *Erva des Cobras*, licet diverſiſſimæ ſint. Caapeba enim planta ſcanſilis, Cajatia vero ſive Caacica humi depreſſa repens plantula, lacteſcens inſtar Eſulæ, foliis Menthæ non diſſimilibus, cauliculis ad rubedinem vergentibus, radicibus miniatis, ex Piſonis deſcriptione de Facult. ſimplic. l. 4. p. 102. Cum igitur nomen hoc Erva de Cobras binas complectatur plantas, neſcio, quam inter vulneraria nominet modo laudatus Piſo de Medic.

Braſil. Lib. 2. c. 20. de Vulner. & Vlcerib. Abutuntur tamen & pulv. *Herbæ Caapebæ* & Nhambi ſceleratiſſimi homunciones in Braſilia, dum ex ſucco jam venenato Manipueræ ſtudio aſſervato, ad totalem putredinem usque altiorem corruptionis & toxici gradum, ex vermiculis inde pronaſcentibus, (qui Taparu ipſis dicuntur) quærunt, iisque in pulverem redactis, hominibus pro lubitu inſidiantur, ita, ut exigua licet quantitate, vitam citiſſime & certiſſime adimat, ſi ſimplex adhibeatur; ſin vero compoſitum & viribus imminutis (quod potiſſimum pulvere herbæ Caapebæ & Nhambi fieri ſolet) longo poſt tempore, ne nefanda ſcelera in publicum prodeant, miſere & lenta tabe interimat. Vid. Piſon. Hiſt. Nat. & Med. Braſil. Lib. V. p. 305. Edit. II. & Edit. I. Lib. 3. de Venen. p. 48.

Nunc *radicem Caapebæ* in medium producimus, *Raiz de noſſa Senhora*, ſeu radicem Dominæ, ſive ſanctiſſimæ Deiparæ Virginis Mariæ dictam. Vbi tamen ante omnia monendum, *Erva de noſſa Senhora*, & *Erva de Santa Maria*, licet unum idemque ſignificent, differre tamen nimium, cum nomine *Erva de Santa Maria*, ſerpentaria major, ſive dracunculus major polyphyllos deſignetur. Efficaciam radicis de noſſa Senhora optime ex Piſone diſcimus, qui ſcribit: *Radix noſſa Senhora ſive primo natæ frondes & ſarmenta morſibus ſerpentum medentur, ſi ſemel atque iterum eorum ſuccus recenter expreſſus indiſcreta quantitate propinetur, atque ſimul extus applicetur. Nulla interim ſubſequente manifeſta evacuatione, neque per vomitum, neque per ſudorem, neque per aliam aliquam viam, quantum aſſequi potui. Licet autem ab anguium aliorumque reptilium & inſectorum venenatorum ictibus & morſibus tantum curandis videatur bene audire hujus convolvuli & radicis ſuccus, qui amaro ſapore caloris prædominium præ ſe fert, quoad manifeſtas qualitates; venenis tamen frigidis contrariari comperi.* Edit. 2. p. 312.

In ſpecie Cl. Piſo *radicem Caapebæ* commendat in *morſu ſerpentis Ibicacoa* admodum venenoſo, & peſſima ſymptomata inferen-

ferente, haud ſecus quam Cucurucu, quippe ſanguis quantocius a morſu, ex auribus, naribus & oculis profluit, & niſi ſtatim ſubventum fuerit, moritur vulneratus. Quod ſi virus nondum ad cor penetraverit, carne ipſius anguis cocta cum radice Jurapeba, Jubarandi, Malva Iſca, Caapeba, Capybuba, additis ſummitatibus Nhambi, ex vino interne exhibitis reſtituantur. Addatur externum remedium ex capite ipſius feræ contuſo, & cum Erva de Cobras aliisque præparatum.

Eandem quoque efficaciam in *morſu Anguium Tareyboja & Cacaboya* de ſe promit, teſte eod. Piſone l. c. qui & hoc addit: *In ſucco Mandihoca, Manipuera* dicto, (qui ſi crudus aſſumatur, adeo venenoſus eſt, ut ſtatim enecet, coctus vero nutritivus evadit) miram ſanandi vim aliis radicibus & herbis junctam Caapebam exhibere, quod & de fructus *Ananas* ſucco largiter & crebrius hauſto expectandum, *de quo deliciosiſſimo fructu, guſtus ſuavitate omnibus ſupereminente, inque domeſtico horto Cl. Volkameri, mellitiſſimi Amicorum, late creſcente & luxuriante, ejusque ſpeciebus, anatome, viribus & efficacia plura in peculiari ſchediaſmate dedimus.*

Dubius hæreo, an non *Raiz de Juan Lopez Pigneira* (forte Parreira) ſit una eademque, ac *Raiz de noſſa Senhora*, cujus Plinius Tuſcus *Excell. Fr. Redi in Experim. circa res naturales ex India allatas meminit*, ſeq. verbis: *Radix eſt coloris citrini & guſtu amara, hanc ſuper lapide aqua tritam, & unius dimidiæ drachmæ pondere aſſumptam, nec non morſibus vel puncturis animalium venenoſorum applicatam, certo a venenis & febribus liberare volunt.* Annon huc pariter pertineat a Cl. Grimmio Dec. II. Ann. I. Obſerv. 175. p. 411. deſcripta Ruſa Ray nigra, B. L. dijudicandum relinquo. Sic autem de illa: Nigra hæc radix liquiritiam fere æmulatur, niſi quod intus calcem quandam præſentet, cum ſapore amariuſculo ex dulci præmiſſo; magno in morſibus & ictibus venenatorum animalium medendis habetur in pretio, etiam in calidis frigidisque febribus.

OBSERVATIONES CIRCA PARREIRAE VSVM MEDICVM.

REſtat adhuc, ut felices, quos fidiſſima rerum magiſtra experientia in Praxi clinica circa Parreiræ bravæ uſum, ſuppeditavit ſucceſſus, memorem, inque medium producam. Tantas equidem, ut ingenue fatear, quantas Dn. Helvetius in hanc radicem contulit laudes, & vim illam in omnibus renum & veſicæ calculi incommodis tollendis, ſic dictam ſpecificam, cort. Chin. Chin. in febribus, & aluminis in hæmoptyſi æmulam, indiſtincte deprehendere non potui, cum ſæpiſſime ſpes in ea poſita, ceu ab optimis remediis ſæpius fieri conſuevit, deſtituerit, & promiſſa Helvetiana deluſerit. Huc certe optime collineant, quæ Excell. D. Stahlius, feliciſſimus ad Praxin medicam Daduchus, de ſpecificis his remediis tradidit; nempe ſpecifica plane ad ſpecialiſſimas affectuum & ſingulares circumſtantias dirigenda & applicanda eſſe. Infringitur quippe ſæpe ſpecificorum remediorum vis & efficacia, cum morbo jam altius exardeſcente exhibentur, cui tempeſtiva exhibitione præoccupando ſatisfacere potuiſſent. E contrario quando morbi impetus jam maximam partem deferbuit, ibi præſtat frequentiſſime ſpecifici hujus remedii tempeſtivus uſus utilitatem maximam, ut affectus non ſolum tanto citius finiatur, ſed etiam tanto certius, plenius atque ſolidius in univerſum tollatur.

His præſuppoſitis, aliquoties egregiam Parreira brava, aliis irritis, tulit opem, in cauſa nempe & caſu appropriato. Exhibui autem ſæpius ſolam in pulverem redactam ad drachmam ſemis, imo ad drachmæ quoque pondus, idque repetitis vicibus, ne quis erroris παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον, ſive fallaciæ non cauſæ ut cauſæ, uti in Scholis loqui amant, reum me declarare queat.

De ejus tandem efficacia convictus, aliis diureticis, aperientibus & abſtergentibus immixtam, eo propinavi ſucceſſu exoptato,

optato, quem ex plurimis obſervationibus aliquot, ne multitudo Lectori tædium pariat, ſelectiores loquantur.

OBSERVATIO I.

PVerpera 32. annorum bilioſa, aliquot liberorum mater, ultimis fere puerperii, ſic ſatis feliciter hucusque peracti, diebus æſtu obruitur vix tolerando, ſitis ingruit intenſiſſima, vomitus accedunt ingeſtorum omnium, alimentorum, potulentorum, medicamentorum. Vocatus, ægram vix ac ne vix quidem ſibi conſtantem reperio. Scintillant febrili calore truces oculi, ſicca & exſucca lingua, fauces aridiſſimæ, ex imo hauſta ſuſpiria, dicam *Sophoclis in Trachiniis* v. 783. verbis:

Καὶ διώδυνος
Σπαραγμὸς αὐτοῦ πνευμόνων ἀνθήψατο.

Ac perdolens
Ejus prehendit cruciatus pulmones.

Flatuum incarceratorum murmura & borborygmi huic ſeſe malo aſſociant, dumque in renum irruunt regionem moleſtiſſimi hoſpites, cumulando ſymptomata ægræ ſalutem dubiam reddunt, & quartum renum morbum producunt, de quo divus Cous noſter L. de Aff. int. t. xviii. Cum alvus quoque aliquot jam diebus officio non reſponderit, omnibus ſepoſitis clyſma injiciendum ſuadeo, dum vomituriens ſtomachus reliqua recuſaret remedia. Clyſmate injecto, mox omnia in abdomine pacatiora, ςρόφοι καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν πόνοι evaneſcunt, &

Sedatur torti tempeſtas turbida ventris,
Poſtico iratus murmure flatus abit.

Succedit fæcum mephitim olentium copia, muci viſcidi vitrea quaſi congeries: ceſſat mox æſtus, & exhibitis remediis debitis, ſiti orisque & faucium ſiccitati obviam itur. Placido hinc

immerſa ſomno poſt bihorium expergefacta & ſibi quaſi reddita, de doloribus in lumbis adhuc nidulantibus lancinantibusque conqueritur, & ſic triſte illud ſymptomatum choragium in calculum deſinit. Vſum continuatum decocti Nephritici a Zwölfero correcti ſuadeo, imo urgeo, & pulverem meum contra calculum adjungo, urina calculi præſaga. Ingruit magis magisque dolor, recrudeſcit malum, nec decocto, nec pulveri, nec inunctionibus, nec clyſmati rurſus injecto cedens. Irritis igitur omnibus, radix Parreira brava prima vice mercur. cinnab. juncta & ſociata, dolores mitigat, tertia vice ſola ſumpta plane aufert, excreto poſt aliquot dies, cum ſanguinis grumis, calculo ovum fere columbinum adæquante, ſine doloris notabili ſenſu, quod ob meatus brevitatem, humidique inibi copiam, dum latiora & expeditiora ſunt organa, in fœminis potius quam viris quandoque fieri ſolet.

OBSERVATIO II.

JVvenis vigeſimo ætatis anno conqueritur jam per aliquot menſes de obtuſiori & gravativo ſenſu doloris, lumbis in regione renum incubantis, nullo tamen tumore foris conſpicuo; quem corporis motus concitatiores & violentiores nimium exacerbant: fit ſucceſſu temporis dolor acutior, una eademque ſede defixus, per nervorum conſenſum teſtem quoque in doloris conſortium rapiens, adeoque retrahens, ut in ſcroto vix apparuerit; dorſi quoque difficillima inflexio. Vrina longo tempore prodierat limpida, tenuis, inque exigua quantitate, dolore vero ingraveſcente exibat copioſa ſatis, arenulis cruoreque immixto. Licet hæc ſatis diſtincte in renibus latitantem detegerent hoſtem, addidit tamen pondus conjecturæ, decubitus in ægram partem ſemper dolorem demulcens, in adverſam vero exaſperans. Vacuandis e renibus heterogeneis intentus, & diureticis mitioribus, (quibus Parreira noſtra ſemper

comes erat,) exhibitis, ſeptimeſtrem tandem, magnum & moleſtum hoſpitem, hoſpitio ſuo abſcondito extruſit medicamentorum efficacia, inque veſicam deturbavit. Hic exitum quærens, collum veſicæ occludit, & urinæ liberum intercipit tranſitum. Omnibus viribus eo contendi, ut quantocius ex hoc quoque latibulo ejiceretur hoſtis, emollientibus, pinguibus, viasque lubricantibus porrectis, blandioribus lithontripticis pariter immixtis; ſed ſine levamine & evidenti emolumento, cum urinæ vix tantum excreverit, quantum cochlear capere poteſt. Tandem infuſo Acmellæ exhibito, largior quidem profluere cœpit, mox calculo, in aquæductu foras a collo veſicæ protenſo, urethram vocant, pertinaciter hærente. Tandem infuſum Parreiræ bravæ rumpit clauſtra,

- - - - molemque liquore reſolvit
Caucaſeam, impulſu diſſilit illa ſuo;
Obſtructumque diu prono ruit impete flumen,
Et ſecum adverſæ fragmina rupis agit.

OBSERVATIO III.

QVidam renum quoque calculo laboranti, & tot jam remediis incaſſum aſſumptis, omnia lithontriptica renuenti & faſtidienti; radicis Parreiræ bravæ præconia canto; cumque novarum rerum mens humana ſemper ſit cupidiſſima, me tandem accedit, hocce pharmacum enixe efflagitans. Sumſit absque evidenti levamine aliquot doſes, tandem ruptis ex tenaci pituita & viſcido lentore repagulis urinæ ſtagnantis, arenularum ſtupenda prodit caterva, ſuperſtite in urethra remora titillante, quæ tandem cum impetu profluit, & vermes ſex exhibuit, millepedibus non diſſimiles, ſi magnitudinem exceperis; alii dein his ſuccedunt, materiæ, viſcidæ, pultaceæ, ceu genitrici vel nido innatantes, tandem & doloris in renum regione & titillationis ſenſus in urethra ceſſavit; ægroto vires hujus remedii

Ameri-

Americani ad cœlum usque extollente. Subiit animum medicorum regula, Anthelminticis ſemper dulcia eſſe admiſcenda, ut illorum blanditiis ineſcati vermiculi promtius hauriant internecionem ipſis ſtruens pharmacum. Jam cum Parreira brava ſit dulcamara, dubium non amplius eſt, recte illam & in vermibus pellendis exhiberi. Vere itaque Manilius cecinit:

Per varios caſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam.

OBSERVATIO IV.

VIr juvenis bilioſus & arthritidi vagæ ſæpius obnoxius, circa pubis regionem ponderis incuſat ſenſum, hoſtis inibi latentis feralem prodromum. Vrinam fundit lacteam & turbidam, ſedimento mucoſo, viſcido, tenaci gravidam, ut vix illam excernere poſſet, &, quod ſignum plane indubium hoſtis in inſidiis ſe occultantis, urina facilius redditur corpore ſupinato, quam erecto. Sociat ſe his malis Priapiſmus ipſi moleſtiſſimus, ſymptoma calculoſis familiare, quippe affectus libidinoſi lumbis renibusque paſſim in ſcriptura ſacra adſcribuntur. Feciſſe id ideo Spiritum Sanctum vir doctiſſimus in Phyſiologia opinatur, quia caleſcentibus lumbis caleſcunt renes; renibus calefactis, affluit major ſanguinis copia cum ad ipſos, tum ad partes genitales, unde his turgentibus prurientibusque ſubnaſcuntur cogitationes, atque ſtimuli venerei. Succedit pertinax alvi obſtructio. In ædibus meis conſilium petenti, calculum veſicæ ſymptomatum omnium cauſam eſſe dictito, & auxiliares ſpondeo manus, utinam Θεῶν χεῖρας. Enemati aliquoties injecto, ſuccedunt ſcybala, urina quoque citius & absque moleſtia profluente. Sumit ſingulis diebus Thee ſpecificum ex ſpec. decoct. Nephrit. Foreſt. a Zwölfer. correct. Rad. Parreiræ bravæ Herb. Acmell. ſem. Nymph. &c. ſyrupo balſamico Conerdingii edulcoratum, cui infuſo inſtillat

ſemper

ſemper aliquot eſſentiæ Parreiræ bravæ Nitr. caſtoriſat. guttulas. Excrevit hinc arenularum copiam, calculi comminuti fruſtulis immixtis, tandem quoque hæc medicamina

Lapidem durum ſilicisque obſtacula rumpunt,
Vix penetret tales Hannibal ipſe vias.

Convaluit ſic æger, ſumens ſingulis hebdomadibus aliquoties & Eſſentiam & Infuſum. Noſtras de calculo obſervationes firmant ab Excell. Gothofredo aliisque facta experimenta plurima. Et certe remedium hoc eo exoptatius, quo crebrius nunc quam olim, neſcio quo fato, calculi doloribus homines affecti afflictique. Cauſam ſi non veram, poëticam tamen & elegantem, ſuggerit vates:

Deucalion poſt terga mares, ac Pyrrha puellas
Jactavit, durum nos genus inde ſumus.
Nec mirum, ſcateant ſi viſcera noſtra lapillis,
Plurimus & lateat, ventre rigente, ſilex.

OBSERVATIO V.

VIr annorum quinquaginta, qui Baccho & Veneri ſtrenue litaverat, viribus exhauſtis, effœtis ſpiritibus & appetitu plane dejecto, oedematoſis pedibus per aliquot temporis ſpatium jam obnoxius, medicaſtri opem efflagitat, qui applicatione repellentium medicamentorum pedibus medendo id effecit, ut intumuerit

- - - ſuffuſa venter ab unda,
Secernens miſeram proprio de viſcere pellem.

Hoc viſo, exhorruit æger, & dum venienti occurrere morbo cupit, medicaſtrum rurſum accerſit, quæque mala infauſto medendi molimine patraverit, oſtendit. Aureos in ægro reſtituendo ſtimulorum ſeges pollicetur montes, nullumque

plane ſubeſſe periculum ſpondet ; illud Mimnermi ſcomma in Medicos rationales blaterando, & ægro occinendo:

> Οἷα δὴ φιλοῦσιν οἱ ἰατροὶ λέγειν
> τὰ φαῦλα μείζω καὶ τὰ δειν' ὑπὲρ φόβον
> πυργοῦντες αὐτούς.

Sicut Medici ſolent dicere leves affectus majores & graviores, quam timendum ſit, ut ſe ipſos extollant. Vtinam linguis pendeat crumenimulgum hoc medicaſtrorum genus, in opimam tantum Proſerpinæ meſſem procreatum! Exhibet trifurcifer ſpiritum ſalis ad aquam intercutem ejiciendam, ventriculumque roborandum; ſed ſpes & ægrum & fumivendulum Thraſonem fefellit. Crevit quippe indulgens ſibi dirus hydrops, ventre utris in modum elato, parteque illa, qua virum ſe olim præbuerat, in triplum monſtroſe ſic ſatis inflata, aqua ſub cute ad candelæ lumen quaſi limpida ſuffuſa, accedit anhelatio, ut animam vix trahere, pulmonibusque ſpiritum reciprocare poſſit; ingruit intenſiſſima ſitis,

> *Dumque ſitim ſedare cupit, ſitis altera creſcit.*

Succedunt anxietates circa præcordia, ut ipſi cum Plauti Cappadoce in Caſina exclamandum ſit:

> \- - - *Pro metu, ubi ſim, neſcio,*
> *Perii, cor lienoſum opinor habeo, jamdudum ſalit.*
> *De labore pectus tundit.* - - -
> *Radices cordis pereunt, hiræ omnes dolent.*

His anguſtiis exagitatus, per totum corpus ſudore diffluens, adeo debilitatur, ut prope anima linqui videretur. In deſperato hoc rerum ſtatu, & in orci faucibus ſic conſtituto ægro, (hæc enim peſſima apud noſtrates invaluit conſuetudo) de accerſendo legitimo naturæ miniſtro lectulo ægri adſtantes ineunt conſilium, & quoniam nemini obtrudi poterat, tandem ad me

itur.

itur. Vocatus omnium, quæ jam geſta fuerant, ignarus compareo, & triſtiſſima rerum facie probe perſpecta, peſſima auguror, illud Senecæ recitando: Facilius eſſe excludere pernicioſa, quam regere, & non admittere, quam admiſſa moderari; nam cum ſe in poſſeſſione poſuerunt, potentiora rectore fiunt, nec recidi ſe minuive patiuntur. Aegri precibus tandem victus, opem & operam promitto, modo ſe obſequentem præberet, de ejus enim intemperantia fama increbuerat. Vt brevibus me expediam, optimi ſenis conſilio fretus: οὐρητικοῖσι καθαίρειν, λεπτῦναι καὶ ἀναπλῦναι; urinam cientibus purgare, attenuare & mollire oportet. Horum nihil omiſſum, hinc paucos intra dies exhibitis illis, quæ quotidiano uſu & jugi experientia ſalutaria fore judicaram, primo mentula, ſucceſſu temporis abdomen quoque detumeſcere cœpit, ſpirandi difficultate ſive ſuſpirio adhuc ſuperſtite; cui malo vinum, ſcylla marina, millepedibus & vincetoxici radice impr
ægnatum, in ſolatium ceſſit. Sitis ſola ſupererat, non tam ex morbi pertinacia, quam ægri mala libidine dicam an conſuetudine? originem trahens. Hucusque illum multa invitum & facere & pati coëgeram, dum vero ſedandæ ſiti, me ad ravim usque reclamante & diſſuadente, largius indulget, rurſus

Lympha interius vitio gliſcente turgeſcit.

Veriſſima ſic deprehendi Celſi noſtri, Ciceronis medici, verba: *Facilius hydrops in ſervis, quam in liberis tollitur, quia cum deſideret famem, ſitim, mille alia tædia, longamque patientiam, promtius his ſuccurritur, qui facile coguntur, quam quibus inutilis libertas eſt.* Tam male in hunc ægrum collati officii pertæſus, auxiliares ulterius manus denegaſſem, ni lacrymas inter & ſuſpiria datis promiſſis de meliori quam adhuc obſequio, & conſanguineorum precibus, coactus & victus fuiſſem. Ne igitur in conclamatum inofficioſus viderer, iterum operi me accingo, nec tam feliciter, quam antea res ceſſit, incaſſum plu-

K 2 ribus

ribus exhibitis, virium defectu medicamentorum exhibitorum vim eludente. Depoſuit alvus quidem muci viſcidiſſimi ſpermatis ranarum non abſimilis copiam, ſed absque evidenti levamine, urina vix ac ne vix quidem prodeunte. Fruſtratus igitur medicamentorum alias probatiſſimorum efficacia, alia agitavi conſilia, Eſſentiam Parreiræ bravæ cum ſpiritu Tartari Volatili paratam aliquoties exhibens,

Hæc tulit præſentem numinis inſtar opem,

ejusque continuato uſu obtinui tandem, ut intra diei naturalis ſpatium, ultra ſex ſeri limpidiſſimi profluxerint menſuræ. Hinc moles aqualiculi imminui quotidie cœpit; ne autem identidem tumor rediret, ventremque nova colluvies rurſus ampliaret, juſſi, ut Eſſentiam Parreiræ bravæ repeteret, cui adjunxi Eſſentiam Abſynthii compoſitam, Zwölferi extracto Trochiſcorum Alhandali, & *Elaterii ex conſilio Excell. Liſteri* impraægnatam; quorum medicamentorum frequentiori uſu,& aſſumpta aliquoties radice *Parreiræ in ſubſtantia ad drachmam ſemis*, promota ſeri per urinam & alvum excretione, brevi ex voto negotium confectum, mortique jam a pluribus adjudicatus æger, ereptus eſt. Confirmat hanc obſervationem effatum Clar. Piſonis Libr. 2. de Medicin. Braſilienſ. c. 9. de Hydrope p. m. 26. Edit. I. *Non raro contigit, ut ſola radice diuretica Caapeba, ex vino vel aqua Paraybenſi ſubinde ægro propinata, latex intercus eductus fuerit.* Sic Medici ſæpius, *Martiali* teſte:

- - - mitibus herbis
Parcarum exorant penſa, brevesque colos.

OBSERVATIO VI.

VIrgo ætatis anno decimo ſeptimo ardore ingenti corripitur poſtice in eo, quod ab extremis coſtis ad coxendicem

dicem extenditur ſpatio, dolore ad primam lumborum vertebram accedente gravativo, menſibus ſimul ceſſantibus. Aegræ mater fatidicam accerſens anum, triveneficam, hoc reſponſi fert, menſium interceptionem, mali eſſe fomitem; hinc emenagogis fortioribus, in quarum claſſe quoque Oleum Sabinæ deſtillatum erat, exhibitis, malum in tantum auctum, ut ardor & dolor gravativus indies creverit, accedente ſæpius horrore febrique ſub noctem redeunte. Malo ſic indies ingraveſcente, reſpuunt triſcurria ulteriora maleferiatæ medicaſtræ mœſtiſſimi parentes, ſaniora expetentes conſilia. Vocatus, Phlegmonem renum ſubeſſe & hecticæ febri proximam judicavi virginem: hinc calidiſſima illa medicamina emenagoga devovens, febrili calori expugnando intentus, id effeci, ut febris quidem remitteret, ſuperſtite tamen ardore & dolore in lumbis gravativo, licet absque inſigni moleſtia. Averruncandis his quoque malis aptiſſimum credidi remedium *infuſum Parreiræ bravæ*, Balſamoſaccharo Copaybæ imprægnatum. Nec ſpem felix deſtituit ſucceſſus, cum continuato infuſi hujus uſu & ardor & gravativus dolor fuerit extinctus.

OBSERVATIO VII.

NObilis Fœmina ætatis & conſtitutionis vegetæ, menſibus vix ac ne vix quidem fluentibus, poſt longiorem nauſeam, & ab omnibus aſſumptis excitatam cardialgiam, ob humores craſſos, viſcidos, ſpiculis ſalinis acribus imprægnatos, in orificio ventriculi hærentes, fibrillasque nerveas vellicantes, incidit tandem in Leucophlegmatiam. Roſeus genarum color in pallidum vergit, livent labia, turgidula cutis ubique a pituita albeſcit, & ut *Plauti* verbis loquar in Menæchm.

- - - viridis exoritur color
Ex temporibus atque fronte, oculi herbei.

His malis ſe aliud aſſociat malum : renales enim glandulæ, harumque canaliculi, a coagulo quodam viſcido tenacique obſtruuntur, hinc ſecundum Hippocratem οὖρον μόλις προέρχεται ὑπὸ φλεγμασίης καὶ παχύτητος τοῦ οὔρου, *Vrina vix procedit ob ardorem aut craſſitiem ſeri ;* ſine tumore tamen in pubis regione, ſine dolore tenſivo, quæ omnia Iſchuriam veſicalem comitari ſolent ; hinc de renali certior, quam gravativus in lumbis dolor magis magisque prodidit, anticachecticis & blandioribus emenagogis & diureticis, quæ quotidianus uſus, magiſter rerum, his in morbis ſuppeditare ſolet, malo obviam itur. Nempe ex *Senecæ* conſilio: *Medicus primo in morbis tentat non multum ex quotidiana conſuetudine deflectere ; ſi modus & ordo non proficit & fruſtra molliora ceſſerunt, dum dura videtur curatio nulla, cujus ſalutaris effectus.* Vſitatis igitur medicaminibus irrito conatu exhibitis, malo indies accreſcente, peſſimaque minitante, fortiora Lithontriptica ægræ exhibentur. Ex aſſumpta Tinctura nephritica Amelungi alias ſæpius levamen ſenſerat, hinc quoque iteratis nunc vicibus porrigitur, ſine ulla tamen lotii ſecretione. Quinto jam die durantis ſuppreſſionis urinæ Tinctura nephritica D. D. Hiarnæ, ſpiritui Acmellæ maritata, movebat quidem, non tamen promovebat ſaburram, usque dum *radix Parreira brava ad drachmæ pondus* porrecta, fundendo materiam viſcidam, glutinoſam, renibus impactam, & per urinarias vias reſeratas eliminando, hoſtem abegit ; quippe

- - - fluminea labitur ille fuga,
Et multos prono ſecum vehit agmina ſuccos,
horrida quæ ſalſis monſtra feruntur aquis,

& ſic præcipuum morbi aufertur. Vt proficientibus his medicamentis inſtarent per aliquot tempus, ſuadeo, cum nihil æque reſurgentem ſanitatem impediat, quam remediorum crebra mutatio. Detumuit cum debito urinæ profluvio, cu-

tis,

tis, ſuppreſſione menſium ſuperſtite, quibus promovendis *Extractum meum Myrrhæ balſamicum, extr. Cort. Winteran.* mixtum, mira præſtitit. Convaluit ſic ex hoc morbo, per aliquot ſeptimanarum ſpatium tempora ſatis commode tranſigens,

Et paulatim roſeum depinxit gratia vultum.

Sed irruit ex inſidiis novus hoſtis, Febris maligna, cum exanthematibus & virium proſtratione ſumma aliisque diris ſymptomatibus. Ab ægra vocatus triſtia ſtatim cano auguria, quippe ex Quintiliani effato: *Gravius ægrotant ii, qui cum levati morbo videntur, in alium de integro inciderunt; viribus nempe ex priori morbo nimium exhauſtis*, humoribusque quaſi ex ſpirituum defectu vappeſcentibus. Omnia debellandæ malignitati porriguntur remedia, nullis parcitur ſumptibus, ſed vana conamina, cum Parca non decrevit parcere; eluſit enim vim medicaminum inclementia fati: hæc ſi ingruit, tunc teſte *Euripide in Alceſt.*

- - - ὀυδέ τι φάρμακον
Θρήσσαις ἐν σανίσι, τὰς
Ὀρφεία κατέγραψε
Γῆρυς, ὀυδ' ὅσα Φοῖβος
Ἀσκληπιάδαισιν παρέδωκε
Φάρμακα πολυπόνοις
Ἀντιτεμὼν βροτοῖσι.

Quæ Grotius eleganter vertit:

Nil contra medicamina
Proſunt, quæ Rhodopæium
Inſcripſit tabulis ſagax
Facundi manus Orphei.
Nil contra auxilii ferunt
Herbæ, quas docuit ſuum

Phœbi

Phœbi cura Machaonem,
Germanumque Machaonis,
Humanum miſerans genus.

OBSERVATIO VIII.

FOemina illuſtri genere oriunda, triginta annorum, in cachexiam prona fluore albo defatigatur, menſibus per anni dimidium jam ſuppreſſis. Varia a variis, antequam accerſitus fuiſſem, exhibita, vel paululum, vel plane nihil attulere ſolatii. Memor uxoris Boëthi, quam morbo hoc decumbentem laborantemque per blandiora diuretica feliciſſimus noſter reſtituit Pergamenus Libr. de Præcognit. ad Poſthum. c. 8. *Eſſentiam quoque Parreiræ bravæ Tartariſatam & Pilulas ex Extracto Myrrhæ Balſamico noſtro & Extr. Cort. Winterani*, porrigo, quæ medicamenta acrimoniam demulcendo, corrigendo, incidendo, aperiendo, attenuando ſuſtulerunt album fluorem, & menſtruum reſtituerunt, haud diſpari cum Boëthi uxore eventu, impari licet ſoſtro, quippe ob valetudinem uxori redditam Boëthus Galeno quadringentos miſit aureos, ego tot obolos vix obtinui, nec deſideravi etiam; ad auctoritatem enim Medici confert, bona voluntate ad fideliter curandum ferri potius, quam obligari auctoramento ſervitutis. Imo ſatius eſt debendi reos habere Reges, quam avaritiæ de ſe ſuſpicionem præbere. Quin potius quam diffidendo de ſanatorum gratitudine amittat opinionem virtutis, malit fidendo decipi, & opis opumque jacturam facere. *Hinc Patroni Medicorum St. Coſmas & Damianus, ſancti ἀνάργυροι.*

OBSERVATIO IX.

VIr mediæ ætatis, (quæ alias *tutiſſima* dicitur, utpote quæ neque juventæ calore, neque ſenectutis frigore infeſta-

tur,

tur, ſecundum Celſum noſtrum l. 2. c. 1.) corripitur doloribus ſupra renes acutiſſimis, hinc inde vagantibus & per omnem inteſtinorum circuitum aberrantibus inque pectinem declinantibus. Renum quartum morbum judicavi, a divino Coo noſtro deſcriptum. Aſſociavit ſe huic malo Stranguria, ſtillans cum dolore urina, ſive ut Vegetius Libr. III. Art. Veterin. cap. XV. exprimit: Veſicæ indignatio, qua mingere quis non poteſt, crura flectuntur, & venter ad terram demittitur. Accuſat æger pepones aliquot immodice aſſumptos, alimentum φυσῶδες καὶ ἀκατάλληλον στομάχῳ, *flatuoſum & inconveniens ventriculo.* Alvus ſuperveniens adſtricta cumulavit malum; iteratis tamen clyſteribus ſollicitata ſcybala educit, tantumque flatuum clariſonorum per inferius guttur ſe præcipitantium numerum, ut illud Divi Hipponenſium Antiſtitis de Civit. D. in memoriam revocaverit, ſcribentis: *Nonnulli ab imo ſine pudore, ita numeroſos ſonitus edunt, ut ex illa etiam parte cantare videantur.*

Alvo ſic aperta, ſucceſſit pariter Vrinæ fluxus, ſuperſtite tamen in renibus dolore extrorſum vergente, non amplius vago, ſed fixo. Colicam hanc Nephriticam judicans, Parreiram bravam exhibui, tanquam hujus mali ſpecificum, e Clar. Helvetii mente, remedium, & quidem in pulvere, Elaeoſaccharo Cort. ☉. mixto, in Infuſo Acmellæ ſumebat Eſſent. Parreiræ brave ☿ſ. Continuato horum medicaminum uſu profluit urina vulgo pultacea, ſive urinæ pallidæ craſſæ cum contento albo viſcido tenaci matulæ adhærente excretio. Per alvum cum ſcybalis & flatibus ſeceſſit mucus gelatinoſus, tremulus, bile tinctus, borborygmorum ſi non mater ac materia, certe retinaculum; quibus per octiduum fluentibus, & cauſa illa morbifica ſublata, malum quoque ceſſavit. Quæ obſervatio probat, effatum Excell. Gothofredi e tripode quaſi fluere, cum parreirem bravam in colica nephritica vix fallere pronunciat.

OBSERVATIO X.

Jungam huic flatulento affectui e diario meo clinico flatulentiorem: Quinquaginta annorum fœmina paroxyſmis hypochondriaco-hyſtericis ſæpius excruciata, tandem incurrente in ſenſus tumore abdominis duro, renitente, inſtarque tympani, cum percutitur, ſonum edente affligitur, illoque morbo afficitur, qui a Nicandro in Alexipharm. Ὕδρωψ τυμπανόεις dicitur. Comitantur malum pectoris anxietates ex diaphragmate ejus cavitatem coarctante, ſuccedit tandem tenſio cordis lypothymiæ cauſa. Sicca & exſucca hinc lingua a ductibus ſalivalibus viſciditate obſtructis, inſomnes ob inquietudinem noctes; appetitus proſtratus & fere nullus, pulſus juſto celerior, debilis tamen, calor depaſcens & pene marasmodes; crura neque tumida, nedum oedematoſa. Vrinæ parcior excretio, & eo ipſo, dum emittitur, ob præcluſam a viſcida materia viam ſupprimitur ad momentum, mox tamen guttatim redditur. Alvus non niſi ſollicitata reſpondet, absque flatibus tamen, ideoque ſine levamine. Φαινόμενα hæc ὕδρωπα ξηρὸν Hippocratis oſtendebant, curatu difficillimum affectum, Hecticæ in hac ægra proximum. Vocatus ad hanc male affectam, triſtia auguria canens, dimiſiſſem illam Divi Coi noſtri dictis obediens, qui vetat deſperatis adhibere medicinam. Exhibui tamen, ut flatus intra abdomen incarceratos, illudque elatere ſuo renitente tympani inſtar diſtendentes propellerem abigeremque, carminativa varia, ſed temperata, cum volatilia ſulphurea plusquam Aeolia rarefaciendi virtute, malum adaugeant potius, quam tollant, ſuffocationis metum inducendo. Sed per tres ſeptimanas irritus labor, &, ut in proverbio eſt, ventis loquor; ægraque ſuccubuiſſet, ni emollientibus clyſteribus, & tandem e tabaci fumo per machinas illas fumiductorias, a Cl. Stiſſero ſuppeditatas, immiſſis, dolores ægræ vix ferendos mitigaſſem. Nec

mirum,

mirum, difficilem hoc malum admittere curam, cum pituita illa, quam vitream quibusdam appellare libuit, ob ramoſum particularum contextum & glutinoſitatem, difficulter eradicari queat, eo magis productæ ex ea veſiculæ, magis utpote condenſatæ ac induratæ & quaſi membranoſam indutæ naturam, medicamentorum operationi reſiſtunt, uti optime monuit Illuſtris Academiæ noſtræ Nat. Curioſ. Præſes, Ephem. Dec. II. Ann. I. obſerv. 81. Jam vero cum ad pituitam illam vitream albuminique ſimilem averruncandam, ſpecificam vim poſſideat Parreira in Infuſo & Pulvere aliquoties exhibita, perrupta tandem viſcidæ glutinoſitatis porta ruit flatuum incluſa caterva, & pedit deciesque viciesque, ut cum Martiali loquar. Succedit his, non ſine manifeſto frigoris ſenſu, congeries materiei muculentæ, conglutinatæ, viſcidiſſimæ, tenaciter cohærentis, ſpermati ranarum ſimilis, mephitim exhalantis. His eliminatis e corpore, redeunt halcyonia, ægraque reſtituta dictum confirmavit: Aegrotæ dum anima, ſpes eſt.

OBSERVATIO XI.

IN Aſthmate, (ubi tenerrima pulmonum veſiculoſaque ſubſtantia partim quoad fiſtulas tracheales, partim quoad veſiculas aëre replendas, ab humore tenaci viſcido glutinoſo anguſtatur, pabulumque hinc nitro aëreum excluditur, & ut Poëta canit;

- - Corda occluſis pulmonibus occupat humor,
Aëriosque aditus vis inimica tenet;)

Parreira noſtra, dum coagulum illud tenax, veſiculas pulmonales fiſtulasque tracheales infarciens, reſolvit, incidit, expectorationem promovet hocque ipſo liberiorem aëri ad pul-

mones aditum parat, exoptatiſſimi certe ant-aſthmatici remedii vices ſupplet; tunc enim

Vitali zephyro mulcentur pectoris æſtus,
Miteſcitque tuus, torrida Zona, calor.

Singulares has in ſpirandi difficultate virtutes radicis noſtræ per literas humaniſſimas mihi prædicavit Illuſtr. Argentoratenſium Archiater Dn. D. Henninger, id quod ſequenti Cl. Gothofredi pariter firmabimus obſervatione.

Senex LXXII. annorum ſumme debilis & ſuffocationi ob pituitam tenaciter pulmonibus inhærentem proximus, cum duo Infuſi Parreiræ bravæ plena vaſcula poſt horæ dimidium ſucceſſive exhauſiſſet, tantam hinc muci albuminoſi pituitæque viſcidiſſimæ copiam vomiturienti ſimilis rejecit, a paroxyſmo aſthmatico ſic feliciter liberatus.

OBSERVATIO XII.

NEc ab aſthmate ſeparabimus, quam Vir Clariſſimus de morbo arquato Celſi junxit obſervationem. Fœmina violentis colicæ & acutiſſimis ſub hepatis regione doloribus excruciata, totius corporis icteritia obruitur, ut & lintea urinæ craſſiori injecta croceo colore tincta fuerint. Clyſterum ope educta pauca & albicantia excrementa. Poſt Venæſectiones in brachio & pede inſtitutas, Cl. Gothofredus ægræ imperat, ut tria infuſi Parreiræ bravæ plena vaſcula, ſucceſſive intra dimidiæ horulæ ſpatium ſumat. Brevi poſt tertium vaſculum aſſumtum dolor remittit, alvus ſolvitur & materiem intenſe flavam fundit. Vrina copioſe minusque turbide fluit. Continuato per ſingulas quatuor horas Parreiræ bravæ doſeos uſu, luteus corporis habitus penitus evaneſcit, & ſpatio viginti quatuor horarum in integrum ægra reſtituitur. Ali-

quo-

quoties abhinc colicis inſultibus afflicta, hoc iterum quærens remedium, priſtinum ſolamen iterum obtinet.

OBSERVATIO XIII.

IN eliminandis vermibus quid parreira præſtet, ſequentia probant. Vir quadraginta annorum negotiorum ſuorum cauſa multum terris jactatus & undis, frequentiori urinæ ardore ſtillicidioque laborans, de rodente circa veſicæ orificium cruciatu conqueſtus, meam expetens opem, infuſum Parreiræ bravæ ſæpius aſſumit. Continuato remedii hujus uſu ad ædes meas advolans tres vermiculos oſtendit cum urina una vice, non ſine maxima urethræ titillatione excluſos. Regerenti mihi, annon in vaſe, cui lotium immiſſum, minus bene eloto præextiterint, ſancte affirmabat, illos, per viam urinæ excretoriam prodeuntes ſenſiſſe & vidiſſe. Poſt biduum rediens quippe iterum, ejusdem cum prioribus ſtructuræ offerebat, qui eandem, quam priores ſelegerant viam, poſt aliqualem tamen urinæ ſuppreſſionem & remoram. Erant autem vermiculi millepedibus multo minores & rotundiores, illis non abſimiles, quorum jam mentio facta. Sed eorundem exactiorem inſpectionem exhibui in diſſertatiuncula περὶ Θηρειδίου Δασύος Plutarchi.

Sic morſus quoque venenatorum animalium huic obediunt radici, imprimis ejus uſu

- - ſerpentes poterunt non eſſe nocentes,
& non eſſe nocens Africa terra poteſt.

Jungit Excell. Gothofredus huic alexiteriæ contra venenata animalia virtuti vires haud contemnendas Parreiræ bravæ in Angina, Dyſenteria aliisque affectibus, quibus Febres junctæ, inprimis autem in febribus malignis. Sed cum hæc omnia potius ad Radicem vulgo Rayz de noſſa Senhora, & ob ſpe-

cificam contra ſerpentes vim Cipo de Cobra vocatam, pertineant, de qua plura cum Deo & die ſuppeditabimus, hæc de Parreira brava ſcripſiſſe licebit.

Interea vero juvabit addidiſſe fragmentum literarum Dn. Helvetii ad Excellent. Dn. Duyvenvorde, oratorem Præpot. Statuum Belg. quod cum Societat. Reg. communicatum exhibet Bibliotheca Anglica Menſ. Novembr. & Decembr. 1715. n. 336. §. 3. p. 126. in eo pleraque, quæ hoc in ſchediaſmate fuſius dicta ſunt, breviter confirmantur. Verba ipſa hæc ſunt.

Mr. Duyvenvorde ayant conſulté Mr. Helvetius touchant l' uſage du Parreira brava, qui luy avoit eté recommendé; Mr. Helvetius a repondu, qu' il étoit bien aiſe que Mr. Duyvenvorde ſe fut adreſſé a luy. Il dit qu' il a éte un des premiers, qui ont introduit cette Racine en France; & qu' il en a fait pluſieurs Experiences, qui luy ont reüſſi, & qui l' ont mis en état de connoitre parfaitement ce remede.

Mr. Helvetius remarque, que la Parreira Brava paſſe pour un remede univerſel dans le Braſil, & qu' on l' y employe dans toutes ſortes des maladies. Il ajoute qu' un Capucin, qui venoit de ce Pais-la, luy dit qui ne ſçauroit mieux louër cette racine, qu' en l' aſſurant, que dans tous leurs Voyages, ils portoient l' Evangile dans une poche, & la parreira brava dans l' autre.

Enſuite Mr. *Helvetius* dit à *Mr. Duyvenvorde*, qu' il ſera fort aiſé de le convaincre, que le Parreira brava eſt tres beau pour ſa maladie. *Il s' agit*, continua Mr. Helvetius, *de retablir la digeſtion, afin qu' il ne ſe forme pas trop de phlegme & de crudites acides dans le premiers voyes, il eſt auſſi neceſſaire d' empecher la ſeroſité du Sang, de ſe trop repandre ſur les parties. Or comme l' experience nous montre, que le Parreira brava fait beaucoup uriner; il s' enſuit de la que l' acidité corroſive de la maſſe du Sang ſe dechargera par les Reins. Ce Remede eſt bon auſſi pour diſſoudre les humeurs*

pitui-

pituiteuſes & viſqueuſes; & il guérit les ſuppreſſions d' urines cauſées par les obſtructions des Reins.

On peut conclurre de ce que je viens de dire, que les ſels du Pareira brava, qui ſont aſſez volatils, ſont propres a diſſoudre & a ſeparer le tiſſu trop épais & trop ſerré du ſouphre de la lymphe. Enfin ce remede a une legere amertume qui corrige les acides de l' Eſtomach & les rend plus purs & plus deliez.

Les Chyle ſe trouve par la mieux digeré, plus balſamique, & diſposé a ſe méler avec le Sang, & a luy conſerver ce degré de diviſion & de fluidité, qui luy eſt neceſſaire.

Pour ſe ſervir de cette racine avec ſuccés, il faut la reduire en poudre, en infuſer le poids d' un demy Gros dans une pinte d' eau bouillante, & l' y laiſſer toute la nuit. Le Lendemain au matin faites bouillir cette eau un moment: enſuite verſez-la doucement: prenez en un demi-Setier, auſſi chaude que du Thee, en deux Taſſes avec un peu du ſucre, & mettez dans chaque Taſſe, cinq grains de la dite racine reduite en poudre, qu' il faut remuer avec un cuillere, afin qu' il n' en reſte point au fond. Vous pouvez repeter la meme Doſe environ quatres heures apres diner, mais il ne faut rien manger un heur apres avoir priſe.

Ce Remede ne vous oblige point a changer votre maniere ordinaire. On peut le continuer quelques mois de ſuite à la reſerve de deux ou trois jours de relâche, tous les mois pourvû qu' on prenne quelque legere Medicine de quinze en quinze jour, ou de trois en trois ſemaines, pendant qu' on uſe de ce remede.

Pergit clariſſ. Bibliothecæ editor: Je dois avertir ici mes lecteurs, qu' en traduiſant la verſion *Angloiſe* de la Lettre de Mr. *Helvetius*, j' ay taché des deviner les propres termes, dont il s' eſt ſervi, mais bien loin de me flater d' avoir toujours reüſſi dans mes conjectures, je crain que cette ſeconde Traduction ne ſoit fort au deſſous de l' original.

Pra-

[illegible]

12